

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1936

ΑΡΙΘ. 35-36

† ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες

[Τέλος]

θ.'

Θὰ ἦτο λίαν μακρὸν νὰ προσαγάγωμεν καὶ ἄλλων γνώμας περὶ τοῦ ἐπιμάχου ταύτου ζητήματος¹, ἀφοῦ, ἄλλως τε, ἡ τελευταία αὕτη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀπόφασις, προερχομένη ἐκ τοῦ ἀνωτάτου νομικοῦ καὶ δικαστικοῦ σώματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτελοῦσα νομολογίαν. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐπισκοπήσεως τοῦ ζητήματος ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ νομολογία αὕτη δὲν στηρίζεται ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως, διότι εἶδομεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἀντίθετοι αὐθεντικαὶ γνώμαι, ἀπορρέουσαι ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Προκαλεῖ δὲ ἐκκληξιν ἡ διατυπωθεῖσα πρὸ τινος χρόνου ἐν τῇ ὑποεπιτροπῇ τῆς διαλυθείσης Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911 τροπολογία τῆς ἐν τῷ β'. ἄρθρῳ περὶ κανόνων διατάξεως, διὰ τῆς φράσεως «...τηροῦσα τοὺς δογματικὸν κανόνας»! Οὕτω, φαίνεται, ἐνόμισεν ἡ ὑποεπιτροπὴ ὅτι δύναται νὰ ἄρῃ τὴν κρατοῦσαν ἀντιγνωμίαν, νὰ λύσῃ τὸ ἐπίμαχον ζήτημα περὶ τοῦ συντακτικοῦ ἢ μὴ συντακτικοῦ κύρους τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν διὰ πολιτικῶν νόμων τροποποιήσιν θεμελιωδῶν κανονικῶν διατάξεων².

1. Πρὸβλ. τὰς ἐν τῇ Ἀναθεωρητικῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος συζητήσεις, Ἑστενογραφημένα πρακτικὰ ἐν Ἐφημερίδι τῶν συζητήσεων τοῦ νέου Ἀστικοῦ Κώδικος, 1930, σ. 38.45.47.58 καὶ ἐν Σχεδίῳ Ἀστικοῦ Κώδικος, Α' Οἰκογενειακὸν Δίκαιον 1933, σ. 417 ἐξ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ διορισμοῦ ψαλτῶν καὶ νεοκόρων ἀναγραφαισὶν πραγματειῶν σημειωτέον καὶ: *Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἱεζεκιήλ*, Περὶ ψαλτῶν νεοκόρων καὶ ἐφημερίων ἱερομονάχων, Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον, Ἐν Ἀθήναις 1932, ἐν ᾧ ἐκτίθεται συνοπτικῶς τὸ ζήτημα.

2. Παραστάντες μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Πολυκάρπου ἐν τῇ Ὑποεπιτροπῇ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 11 Ἰουνίου ἐν. ἔ. ἀνεπτύξαμεν, ἐκτὸς ἄλλων, τὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου τούτου ζητήματος, διότι ἠρωτήθημεν ἀπροσδοκῆτως ὑπὸ τινων μελῶν τῆς Ὑποεπιτροπῆς, ἃν δὲν ἔπρεπε νὰ τεθῇ ρητῶς ἐν τῷ Συντάγματι ἡ φράσις περὶ «δογματικῶν» κανόνων διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἡ εὐ-

Ἄλλὰ πρὸ πάσης ἄλλης παρατηρήσεως ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἡ Ὑποεπιτροπὴ ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας της, διότι δὲν ἐμελέτα τὴν σύνταξιν νέου Συντάγματος, ἀλλὰ τὴν ἀναθεώρησιν τῶν μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων αὐτοῦ, ὡς ἀντιπρόσωπος οὐχὶ Συντακτικῆς ἀλλ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς¹. Ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν τὴν αὐθεντικὴν γνώμην τοῦ συνταγματολόγου Ν. Ν. Σαριπόλου, καθ' ἣν «οὐδὲ δι' ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος δύναται νὰ παραβιασθῶσιν οἱ ἱεροὶ κανόνες, καθόσον τὸ 2ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος περιέχει θεμελιώδη διάταξιν». Ἐπομένως ἡ διάταξις αὕτη, ἔστω καὶ ἂν παρερμηνεύεται, ὡς εἶδομεν, ὀφείλει νὰ παραμείνῃ ὡς ἔχει ἐν τῷ Συντάγματι καὶ νὰ διακηρύσσῃ ἡ ἐκπροσωποῦσα τὸν ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν λαὸν Ἑλληνικὴ Πολιτεία διὰ τοῦ Συντάγματος αὐτῆς ὅτι ἡ Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀναποσπαστως ἡνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, «τηροῦσα ἀπαρασάλετώς ὡς ἐκεῖναι τοὺς τε ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις».

Ἀναμφιβόλως δὲ πρόκειται περὶ παρερμηνείας, ἐπὶ ἀβασίμων συλλογισμῶν στηριζομένης, ἥς ἐπιτραπῇ νὰ εἰπωμεν, διότι καὶ κατὰ τὸ γράμμα καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἡ διάταξις τοῦ Συντάγματος δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν Ἐκκλησίαν τὸ πρῶτον καθισταμένην ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὴ ἄνευ τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστικῶν Ὄρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' Ἐκκλησίαν ζῶσαν ἥδη καὶ ὑπάρχουσαν ἀπ' αἰώνων, ἣν τὸ Σύνταγμα ἀναγνωρίζει ἐπικρατοῦσαν ἐν Ἑλλάδι. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀρχαιότερα τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ὑφίστατο πρὸ αὐτοῦ ὡς αὐθύπαρκτος

χέρεια τροποποιήσεως κανονικῶν τινων ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων διὰ νόμων τῆς Πολιτείας. Ἀποκρούσαντες τὴν πρότασιν διὰ τῶν καὶ ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ προσαγομένων ἐπιχειρημάτων, ἀπεκομίσσαμεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐπεΐσαμεν τὰ μέλη τῆς Ὑποεπιτροπῆς, ἀλλ' ὅληξε μεγάλη ἡ ἐκκληξιν ἡμῶν ὅτε ἀνέγνωμεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τὴν προτεινομένην τροποποίησιν.

2. Πρὸβλ. ἄρθρα *Νικ. Δ. Λεβίδου* ἐν «Καθημερινῇ» Ἀθηνῶν 1.9.10 Ἰουλίου 1936.

καὶ αὐτοτελὴς, θεοσυστάτος καὶ αἰώνιος πνευματικὸς ὁργανισμός· ἡ ζωὴ αὐτῆς ἴδιον κέκτηται περιεχόμενον συνιστάμενον ἐκ δογμάτων καὶ παραδόσεων καὶ κανόνων, ρυθμιζόντων τὴν λειτουργίαν αὐτῆς ὡς ζώντος ὁργανισμοῦ. Ἡ ἰδίᾳ Ἐκκλησία ἐν Ἑλλάδι ἦτο καὶ ὅτε Ἕλληνες ὀρθόδοξοι αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἐκυβέρνηον τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτε, δυστυχῶς, κατετυράννουσαν τὴν χώραν ἐτερόθρησκοι κατακτηταί. Ἐν μέσῳ τῶν ἀπεριγράπτων δοκιμασιῶν τῆς χώρας ἔμεινεν ἡ Ἐκκλησία ἀσάλευτος, στηρίζουσα τὸν λαὸν καὶ διασώζουσα αὐτόν. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ στερηθῇ τοῦ περιεχομένου τῆς ζωῆς της, διότι πρωτοστατήσασα εἰς τοὺς κατὰ τῶν τυράννων ἀγῶνας συνετέλεσεν εἰς τὴν πολιτικὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὴν ἰδρύσιν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἀποπον εἶναι νὰ ὑπολάβῃ τις, ὡς ἔπραξε, δυστυχῶς, ὁ προτεστάντης Ἀντιβασιλεὺς Γεώργιος Μάουρερ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔπρεπε νὰ διαγράψῃ καὶ παραπέμψῃ εἰς λήθην τὸ ἱστορικόν της παρελθὸν καὶ τοὺς θείους χαρακτῆρας της ὡς θεοσυστάτου ὁργανισμοῦ καὶ νὰ διοικηθῇ καθ' ὃν τρόπον διοικοῦνται αἱ κατὰ τὸν 1στ' αἰῶνα συσταθεῖσαι προτεσταντικαὶ θρησκευτικαὶ Κοινότητες τῆς Γερμανίας. Ἀλλ' εἶναι κυριολεκτικῶς μέγα ἀτύχημα τὸ ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ Μάουρερ ἀπετέλεσαν παρὰ δόσιν διὰ τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξακολουθοῦσιν ἀσκοῦσαι ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀντιλήψεων διαπρεπῶν καὶ εὐσεβῶν τέκνων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἑλλήνων πολιτικῶν καὶ νομομαθῶν.

Ἡ Ἐκκλησία ἡ Ὀρθόδοξος δὲν δύναται νὰ βοηθῇ ἄνευ δογμάτων καὶ κανόνων καὶ παραδόσεων, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν, δὲν δύναται δὲ νὰ ἔλθῃ τὸ Κράτος καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ Συντάγματος: «Εἰς τὸ ἕξῃς θὰ διατηρῇς μόνον τὰ δόγματά σου καὶ πᾶν ὅ,τι συνδέεται πρὸς αὐτά, εἴτε παρὰ δόσεις λέγεται εἴτε κανόν· τὰ λοιπὰ θὰ ρυθμίζω ἐγὼ διὰ νόμων, διότι εἶμαι κυρίαρχον Κράτος ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὰ πολιτικά, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καὶ πνευματικά· ἐγὼ θὰ κανονίζω τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν τῆς χώρας· οἱ κανόνες σου καὶ αἱ παραδόσεις σου εἰς τὸ ἕξῃς θὰ ἰσχύωσιν ὡς νόμοι τοῦ Κράτους, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν τροποποιεῖ αὐτοὺς διὰ νόμων· τὸ Σύνταγμα δὲν μ' ἐμποδίζει νὰ μεταβάλω τὰς παραδόσεις καὶ τοὺς κανόνας σου!» Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποβάλλει τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς ὡς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι πλέον ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία, ἀλλὰ νέα τις Ἐκκλησία, διατηροῦσα μὲν τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς καθόλου

Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀποκεκομμένη ἀπ' αὐτῆς κατὰ τὴν ὁργάνωσιν, καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν, τὴν μὴ θεμελιωμένην ἐπὶ παραδόσεων καὶ ἱερῶν κανόνων, ἀλλ' ἐπὶ νόμων πολιτικῶν, συνεχῶς ἀνατροπομένων καὶ μεταβαλλομένων καὶ ἀναγκαζόντων αὐτὴν νὰ μὴ τηρῇ ἀπαρασλεύτως, καθ' ὃν τρόπον καὶ αἱ λοιπαὶ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι, τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις.

Ὁ ἰσχυρισμός, καθ' ὃν τὸ Σύνταγμα διὰ τοῦ β' ἄρθρου κατεκύρωσε μόνον τὰ δόγματα καὶ μόνον τοὺς κανόνας τοὺς εἰς τὰ δόγματα ἀναφερομένους, εἶναι ἐντελῶς ἀστήρικτος. Διότι τὰ μὲν δόγματα, ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς πηγάζοντα καὶ ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων διατυπωθέντα, οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀνάγκην ἐπικυρώσεως ὑπὸ πολιτικοῦ Συντάγματος. Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ Σύνταγμα θεσπίζει τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, θὰ ἦτο καὶ ἀντισυνταγματικὸν νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ Κράτος ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν δογματικὴν πίστιν εἰς τοὺς πολίτας. Ἀλλ' ὀφείζον τὸ Σύνταγμα ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡνωμένη δογματικῶς μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τηροῦσα, ὡς ἐκεῖναι, ἀπαρασλεύτως τοὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις, διαπιστοῖ μᾶλλον τὸ γεγονός ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῷ Κράτει Ἐκκλησίαν ἐννοεῖ ἐκείνην, ἣτις εἶναι μετὰ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν δογματικῶς ἡνωμένη, ἥτοι ἔχει τὰ αὐτὰ δόγματα, τηρεῖ δὲ ἀπαρασλεύτως τοὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις. Ἡ ἐνότης τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νοεῖται οὐ μόνον δογματικῇ ἀλλὰ καὶ κανονικῇ. Ἡ Βουλγαρικὴ λ. χ. Ἐκκλησία ἀπεσχίσθη τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας οἷχι διὰ παρὰ βαςιν δόγματός τινος, ἀλλὰ κανόνων καὶ παραδόσεων. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ πάθῃ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, παραβιάζουσα τὴν κανονικὴν ἐνότητα. Δὲν λέγει δὲ τὸ ἑλληνικὸν πολιτικὸν Σύνταγμα μόνον ὅτι τοὺς κανόνας τηρεῖ ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ τὰς παραδόσεις. Ἐτερον δὲ τὸ δόγμα καὶ ἕτερον ἡ παρὰ δόσις.

Προκαίμενου περὶ τῶν οὕτως ἀποκλιθέντων παρ' ἡμῖν «δογματικῶν» κανόνων θὰ ἦτο ἀληθῶς περίεργον, ὡς παρατηρήθη ἤδη, τὸ Σύνταγμα νὰ περιορίσῃ τὴν προστασίαν του εἰς ἐλαχίστους καὶ ἐντελῶς ἀσημάντους κανόνας. Ἐκ τοῦ παρατεθέντος ἀνωτέρου ἱκανῶς λεπτομεροῦς πίνακος τῶν ἱερῶν κανόνων εὐκόλως πείθεται τις περὶ τούτου, διότι ἐκ τῶν 863 κανόνων μόνον οἱ 53 δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς «δογματικοί».

Οὕτω δ' ἐκ τῶν 85 Ἀποστολικῶν κανόνων, ἐν οἷς ἀπετυπώθη ἡ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας προᾶξις τῆς Ἐκκλησίας καὶ δι' ὧν ἀπηχεῖται ἡ ἀρχαιοτέρα αὐτῆς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς παραδόσεις, εἰς μόνος, ὁ 85ος, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι «δογματικός», διότι ἀναφέρει τίνα τῶν βιβλίων τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶναι κανονικά. Δύναται λοιπὸν νὰ θεωρηθῇ σοβαρὸς ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι μόνον τὸν τελευταῖον τοῦτον Ἀποστολικὸν κανόνα θεωρεῖ τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα ἰσχύοντα, ἀπορρίπτει δὲ ἢ θεωρεῖ ὡς δυναμένους πάντας τοὺς ἄλλους διὰ πολιτικῶν νόμων νὰ μεταβληθῶσιν; Ἀλλ' ὁρίζει ὁ 1ος Ἀποστολικὸς κανὼν «Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ Ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν». Ὅχι νόμος, ἀλλ' οὐδὲ Σύνταγμα δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν διάταξιν ταύτην καὶ νὰ ὁρίσῃ λ. χ. ὅτι Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται ὑπὸ ἑνὸς Ἐπισκόπου, ἢ, ἀντιθέτως, ὅτι διὰ τὴν χειροτονίαν Ἐπισκόπου ἀπαιτεῖται ἡ σύμπραξις ἀπαραιτήτως τεσσάρων τοῦλάχιστον Ἐπισκόπων! Οὕτε τὸ ἓν οὕτε τὸ ἕτερον εἶναι δυνατά, διότι πρόκειται περὶ κανόνος θεμελιώδους, αἰώνιον ἔχοντος κύρος διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ἡ δικαιοδοσία τῆς Πολιτείας δὲν ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ Ἀποστολικοῦ τούτου κανόνος, ὅστις ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ κύρος του, χωρὶς νὰ εἶναι «δογματικός». «Δογματικός» κανὼν δὲν εἶναι λ. χ. καὶ ὁ 7ος: «Ἐἴ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος τὴν ἀρίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς εαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσει, καθαιρεῖσθω». Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔλθῃ ἡ Πολιτεία καὶ νὰ θεσπίσῃ νόμον, καθ' ὃν τὸ Πάσχα τελεῖται καὶ πρὸ τῆς εαρινῆς ἰσημερίας μετὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα; Ἀλλ' ἡ Πολιτεία δὲν ἔχει δικαίωμα οὐδὲ διὰ τοῦ Συντάγματος νὰ μεταβάλῃ τὸν θεμελιώδη τοῦτον κανόνα. Ἡ μεταβολὴ καὶ μὴ θεμελιώδους ἔτι κανόνος ἀνήκει εἰς ἐξουσίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐκδοῦσαν αὐτόν, τινῶν δὲ ἠνέχθη ἡδὴ ἡ συνείδησις τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τὴν ἀπαραίτητον σὺν τῷ χρόνῳ καταστᾶσαν μεταβολήν. Διότι δὲν ἔχουσι σήμερον ἐφαρμογὴν ἱκανοὶ τῶν κανόνων περιστατικοί, ὀφειλόμενοι εἰς ζητήματα τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐξεδόθησαν, ἀπαιτεῖται δὲ ἀληθῶς νὰ γίνῃ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κωδικοποίησις τῶν κανόνων¹. Ἀλλὰ στερεῖται σοβαρότητος ἡ προσ-

πάθεια τῶν ἐνισταμένων κατὰ τοῦ ἀπολύτου κύρους τῶν ἱερῶν κανόνων, ὅπως διὰ τῆς προσαγωγῆς κανόνων τινῶν ἀνεφαρμοστών σήμερον, ὅτε ἐξέλιπον οἱ λόγοι τῆς ἐκδόσεώς των, δεῖξωσιν ὅτι δῆθεν καὶ πάντες οἱ λοιποὶ δὲν εἶναι ἐφαρμοσσιμοὶ παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον κυροῦνται ὑπὸ νόμου τῆς Πολιτείας. Τ' ἀνωτέρω προσαχθέντα ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων δύο καὶ μόνον παραδείγματα εἶναι ἱκανὰ ν' ἀποδείξωσι τὸ μάταιον τοιαύτης ἐπιχειρηματολογίας, θὰ ἦτο δὲ ἀληθῶς παράδοξον νὰ δεχθῇ τις ὅτι τὸ Σύνταγμα ἐξ ὅλων τῶν Ἀποστολικῶν κανόνων ἀναγνώριζει ὡς ἔχοντα κύρος μόνον τὸν τελευταῖον.

Ἐξ ἴσου ἀβάσιμος ἀποδεικνύεται ὁ ἰσχυρισμὸς, καθ' ὃν δὲν ἰσχύουσι πάντες οἱ κανόνες καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἰσχύουσιν οἱ κανόνες καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, πλὴν ἐλαχίστων, ἐντελῶς ἀσημάντων καὶ δευτερευούσης σημασίας, οὓς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀηρηθίμῃσαμεν, ὅποτε οὐδένα ἀπολύτως κανόνα τῆς Δ'. Ἰδίως Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναγνωρίζει τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα, ἐπειδὴ συνέπεσε νὰ μὴ εὕρισκεται μετὰ αὐτῶν ἔστω καὶ εἰς «δογματικὸς» κανὼν. Προφανῶς ἡ ἄγνοια τοῦ περιεχομένου τῶν κανόνων ἐνέπνευσε τοιούτους ἰσχυρισμοὺς καὶ προὐκάλεσε τὴν παράδοξον συζήτησιν περὶ τῶν «δογματικῶν» κανόνων μετὰ τῶν νομομαθῶν. Ἄλλως δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῶσι τινες ὅτι ὁ ὁρθόδοξος Ἑλληνικὸς λαὸς διὰ τοῦ Συντάγματός του ἀπορρίπτει τὸ κύρος ἱερωτάτων θεσμῶν, τοὺς ὁποίους ἐξέδωκαν Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἀποτελοῦσαι τὸ θεμέλιον καὶ τὴν βάσιν τῆς ὀρθοδοξίας. Μεταξὺ τῶν δῆθεν μὴ ἰσχυόντων συντακτικῶς κανόνων ὑπάρχουσι πλεῖστοι, δι' ὧν ρυθμίζεται οὐχὶ μόνον ὁ ἐσωτερικὸς βίος, ἡ διοίκησις, ἡ ἐκκλησιαστικὴ εὐταξία, ἀλλὰ καὶ τὸ καθόλου σύστημα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῇ τις ὅτι οἱ κανόνες 3ος τῆς Β', καὶ 48ος τῆς Δ'. Οἰκουμ. Συνόδου, δι' ὧν κανονίζεται ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, δὲν ἔχουσιν ἀπόλυτον κύρος, διότι δὲν εἶναι «δογματικοί», ἀλλὰ διοικητικοί; Ἀλλ' ἐλέχθη, ὡς εἶδομεν, ὅτι οἱ συντάσσονται τοῦ Συντάγματος ἐθεώρησαν ἀπαραίτητον τὴν τήρησιν τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ δόγμα ἱερῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνδικῶν κανόνων καὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων, αἵτινες ἀναπτύσσουσι τοῦτο, διότι εἰς ταύτην διαβλέπουσι τὴν οὐσιώδη διαφορὰν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ πάσης ἄλλης, ἰδίως δὲ ἀπὸ τῆς Δυτικῆς καὶ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τῶν δύο τούτων μεγάλων Ἐκκλησιῶν. Προφανῶς, ἐπαναλαμβάνομεν, μόνον ἡ ἄγνοια τοῦ περιεχομένου τῶν

1. Ἄμ. Ἀλιβιζάτου, Ἡ κωδικοποίησις τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν τῷ τόμῳ: Ἐναῖσιμα ἐπὶ τῇ τριακοστῇ πέμπτῃ ἐπετηρίδι τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ Μακαριωτάτου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1931, σ. 24—27.

ἱερῶν κανόνων ἡδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ τοιοῦτο ἐπιχειρήμα. Διότι ἂν ἐξαίρεση τις 2 ἢ 3 κανόνας τῆς Πενθέκτης Συνόδου, μὴ «δογματικούς», ἀλλὰ μᾶλλον διοικητικῆς φύσεως, ἐν οἷς γίνεται λόγος περὶ τινων διαφορῶν μεταξύ τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἐκκλησιῶν, πάντες οἱ λοιποὶ κανόνες, εἰς ἑκατοντάδας ἀνερχόμενοι, οὐδεμίαν ἀπολύτως οὐσιώδη διαφορὰν ἀναγράφουσι μεταξύ τῶν εἰρημένων Ἐκκλησιῶν, ἀπλούστατα, διότι ἀνάγονται εἰς τὴν πρὸ τοῦ Σχίσματος ἐποχὴν καὶ συνετάχθησαν αἰῶνας πολλοὺς πρὶν ἢ διαμορφωθῇ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία! Πρέπει λοιπὸν διὰ τὸν ἀνύπαρκτον τοῦτον λόγον νὰ θεωρηθῶσιν ἐλάχιστοι καὶ ἐντελῶς ἀσήμαντοι, διήθεν «δογματικοὶ» κανόνες τῆς Πενθέκτης λ. χ. Συνόδου ἐκείνης ὡς ἔχοντες συντακτικὴν ἰσχύν, οἱ δὲ λοιποὶ ὅτι δύνανται νὰ καταργηθῶσι διὰ νόμων πολιτικῶν; Διὰ τίνος νόμου δύνανται νὰ καταργηθῇ λ. χ. ὁ ιβ'. κανὼν αὐτῆς, δι' οὗ ἐπεκράτησεν ὁ ἄγαμος βίος τῶν Ἐπισκόπων; Δι' οὐδενός. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ κανόνος «δογματικοῦ», ἡ δὲ Πολιτεία δὲν δικαιούται νὰ μεταβάλῃ αὐτὸν οὐδὲ διὰ συντακτικῆς πράξεως. Περιττὸν δὲ εἶναι ν' ἀποδείξωμεν τὸ ἄτοπον τοῦ ἀνωτέρω ἰσχυρισμοῦ διὰ πλείστων παραδειγμάτων καὶ ἐκ τῶν ἑκατοντάδων κανόνων τῶν Τοπικῶν Συνόδων.

Εἶναι δὲ λυπηρὸν ὅτι ἀνευ βαθυτέρας μελέτης τοῦ περιεχομένου τῶν ἱερῶν κανόνων ἑλληνες νομομαθεῖς ἐξήνεγκαν τὴν γνώμην, καθ' ἣν πολλῶν τοιούτων κανόνων τῶν Τοπικῶν Συνόδων ἡ συντακτικὴ ἀναγνώρισις δύνανται νὰ ἔχῃ τρομακτικὰς συνεπείας. Αἴφνης ἐγράφη καὶ ἐπανελήφθη σοβαρῶς, ὅτι ἂν ἀναγνωρισθῇ ὁ 84ος κανὼν τῆς ἐν Καρχηδόνι Συνόδου πρέπει νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ κατεδάφισις τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος! νὰ θεωρηθῶσι δὲ ἄκυροι καὶ ἀντισυνταγματικοὶ οἱ περὶ ἀρχαιοτήτων νόμοι! Ὁ εἰρημένος κανὼν λέγει «Ὁμοίως ἤρρεσεν αἰτηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων ἵνα τὰ λείψανα τῆς εἰδωλολατρίας μὴ μόνον τὰ ἐν ξοάνοις ἀλλὰ καὶ ἐν οἰοισθήποτε τόποις ἢ ἄλλεσιν ἢ δένδροις, παντὶ τρόπῳ ἐξαλειφθῶσι». Ὁ κανὼν οὗτος ἐπαναλαμβάνει τὸν 58ον κανόνα τῆς αὐτῆς Συνόδου, ἣτις συνελθοῦσα κατὰ Μάϊον τοῦ 419 ἐν Καρχηδόνι ἐκύρωσε τοὺς κανόνας 14 προηγουμένων τῆς Ἀφρικῆς Συνόδων καὶ προσέθηκεν εἰς αὐτοὺς ἐτέρους 12, ἀνέθηκε δὲ εἰς εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους ὅπως μεταβῶσι πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας Ἀρχάδιον καὶ Ὀνώριον καὶ ὑποβάλωσι διαφοροὺς αἰτήσεις τῆς ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησίας. Ὁ 58ος καὶ 84ος κανὼν δὲν περιέχουσι, κυρίως εἰπεῖν, διάταξιν κανονικὴν, ἀλλ' ἀποτελοῦσι κεφάλαιον

τοῦ ὑπομνηστικοῦ (commonitorium) ὅπερ ἐδόθη εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Συνόδου καὶ ὅπερ περιεῖχε τὰς πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας αἰτήσεις. Ρητῶς λέγεται ἄλλως τε «ὦν χάριν αἰτῆσαι δεῖ τοὺς θρησκευτικῶν τάτους βασιλεῖς ὥστε...» (καν. 58) «ὁμοίως ἤρρεσεν αἰτηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων ἵνα...» (καν. 84). Πρόκειται λοιπὸν περὶ ὁρισμένου αἰτήματος, ὅπερ ἐμελλε νὰ διαβιβασθῇ πρὸς τοὺς βασιλεῖς. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι διὰ νόμων τοῦ Ἀρχαδίου καὶ Ὀνωρίου κατεστράφησαν τὰ λείψανα τῆς εἰδωλολατρίας ἐν Ἀφρικῇ, ἅτινα συνεδέοντο πρὸς ὀργιαστικὰς τελετὰς ἐντὸς τῶν δασῶν καὶ ἀποκεκρυμμένων τόπων» (καν. 58)¹. Ἐρωτῶμεν λοιπὸν, κινδυνεύει νὰ κατεδαφισθῇ ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἐκ κανόνος, ὅστις ἄλλην χώραν καὶ ὄχι τὴν Ἑλλάδα ἀπέβλεπε καὶ ὅστις ἔχει ἀπλὴν ἱστορικὴν σημασίαν καὶ δὲν εἶναι ἄν οὔτε κανὼν, ἀλλ' αἴτημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀφρικῆς;

Μετά τινος εἰρωνείας, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν καὶ ἀνευλαβείας, δυστυχῶς, οἱ ἐνιστάμενοι κατὰ τοῦ κύρους τῶν ἱερῶν κανόνων προσάγουσι καὶ τινας κανόνας τῶν Τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἡθικοῦ περιεχομένου, ἵνα δεῖξωσιν, ὅτι ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις αὐτῶν θὰ προκαλέσῃ διήθεν πολλὰ τὰ ἄτοπα. Λησμονοῦσιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐπιδιώκει τὸν τέλειον ἡθικὸν βίον τῶν χριστιανῶν καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν «ἀνυποφόρων», ὡς ὀνομάζουσιν αὐτοὺς, κανόνων προὐκλήθησαν ἐκ σοβαρῶν λόγων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πρὸς διακανονισμόν καὶ ρύθμισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γενικῶς καὶ τῆς ἡθικῆς ζωῆς, κατὰ τὸ γνήσιον τοῦ χριστιανισμοῦ πνεῦμα. Ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις τῶν ἱερῶν κανόνων σημαίνει ὅτι τὸ Κράτος δὲν δύνανται νὰ μεταβάλῃ αὐτοὺς διὰ νόμων πολιτικῶν καὶ νὰ ρυθμίσῃ ἄλλως τὴν ἡθικὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν, δὲν δύνανται ν' ἀνατρέψῃ τοὺς κανόνας, οἵτινες θρησκευτικῶς καὶ ἡθικῶς εἶναι ὑποχρεωτικοὶ διὰ τοὺς πιστοὺς, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲ ἀπόκειται οὐχὶ νὰ ἐξαναγκάσῃ ἀλλὰ νὰ πείσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἡθικὴν ζωὴν κανονικῶν διατάξεων. Θὰ ἦτο λοιπὸν ἄτοπον νὰ δεχθῇ τις ὅτι ἐκ τῶν 282 κανόνων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας συντακτικῶς ἰσχύουσι μόνον οἱ 7, διότι οὗτοι εἶναι «δογματικοί».

Ἡ γνώμη, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀπλῶς «φύλαξ τοῦ δόγματος» καὶ ὅτι ἡ ἡθικοὶ της σκοποὶ ἐκπληροῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους, θὰ εἶχε βάσιν τινὰ ἂν, ὁ μὴ γένοιτο, μετὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βα-

1. *Ἀθροιστίνου Ἰππῶνος*, De civitate Dei, 18,24 Πατρ. Migne lat. 41, 581.

σιλείου μετεβάλλετο ἡ ἐν αὐτῷ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὥς ἐπεδίωξεν ὁ Μάουρερ νὰ ἐπιτύχη, εἰς ἀπλοῦν τι θεωρητικὸν «δογματικὸν» καὶ τελετουργικὸν σύστημα καὶ ἂν ἔπαυεν ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς ζῶν καὶ κινούμενος πρὸς τὰ διάφορα στάδια τῆς κοινωνικῆς δράσεως. Τὸ Κράτος δὲν ἀνέλαβε τοὺς ἠθικοὺς σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας, διότι διὰ νόμων λ. χ. καταδιώκει τὸν κλέπτην καὶ τὸν συκοφάντην, ἀλλὰ μόνη ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἱκανὴ νὰ μορφώσῃ ἠθικῶς τὸν τίμιον πολίτην καὶ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν. Τὸ Κράτος ἀδιαφορεῖ διὰ τὸν ἀκολασταίνοντα πολίτην, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία δύνата νὰ συνετίσῃ αὐτὸν διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πνευματικῆς καθοδηγήσεως. Τὸ Κράτος δύνата ν' ἀναπτύξῃ κοινωνικὴν πολιτικὴν, ἀλλὰ τὰ φιλόανθρωπα αἰσθήματα τῶν πολιτῶν μόνον ἡ Ἐκκλησία δύνата ν' ἀναπτύξῃ. Τὸ Κράτος πρέπει νὰ εἶναι ἀμείλικτος φρουρὸς τοῦ νόμου, δὲν δύνата ὅμως νὰ ἐκτελέσῃ τὰ καθήκοντα τοῦ διδασκάλου τῆς ἠθικῆς. Ἡ Ἐκκλησία δύνата νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν πρὸς τὴν ψυχὴν ἐκάστου πολίτου, νὰ φωτίσῃ, διαπαιδαγωγήσῃ καὶ ἐξυψώσῃ τὸν λαόν, ὅχι ὅμως καὶ τὸ Κράτος. Ὅ,τι δύνата νὰ πράξῃ ἄξιος τῆς ἀποστολῆς του κληρικὸς δὲν θὰ κατορθώσωσιν ἑκατὸν ἀστυνόμοι. Ὁ λαὸς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀστυνόμου βλέπει μᾶλλον τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ καλοῦ ἱερέως βλέπει τὸν φίλον καὶ πνευματικὸν προστάτην, τὸν ὁδηγὸν καὶ τὸν παρήγορον εἰς τὰς θλίψεις του, τὸ στήριγμα τῆς οἰκογενείας του. Ἡ Ἐκκλησία ἔχουσα ἴδιον κύκλον πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς δράσεως ἐπευλογεῖ καὶ καθαγιάζει τὸν πολιτικὸν βίον καὶ ὑποβοηθεῖ τοὺς σκοποὺς τοῦ Κράτους, διδάσκει τοὺς πολίτας νὰ σέβωνται τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν καὶ τοὺς εκπροσωποῦντας αὐτὴν ἄρχοντας, νὰ τηρῶσι τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Ἄλλος λοιπὸν ὁ κύκλος τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλος ὁ τῆς Πολιτείας. Εἶναι δύο διακεκριμέναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ συνεργαζόμεναι ἀρχαί, ἡ μὲν πνευματικὴ, ἡ δὲ κοσμικὴ, καὶ δύο ἐξουσίαι. Τὸ Κράτος δὲν δύνата νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τοὺς ἠθικοὺς σκοποὺς, εἰς τὴν μεγάλην κοινωνικὴν τῆς ἀποστολὴν, ἀρκεῖ μόνον νὰ παρέχῃ τὸ Κράτος, καθ' ἣν ἔχει ὑποχρέωσιν, τὰ μέσα τῆς μορφώσεως καὶ ἀξιοπρεποῦς συντηρήσεως τοῦ Κλήρου καὶ τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐλευθερίαν ἐνεργείας.

Νὰ λέγῃ ὁ Γεώργιος Μάουρερ ὅτι πρέπει ἡ Ἐκκλησία νὰ ὑποτάσσῃται εἰς τὴν Πολιτείαν κατὰ πάσας τὰς λεπτομερείας τῆς ζωῆς καὶ δράσεώς της καὶ ἐπομένως νὰ μὴ ἔχωσιν ἰσχὺν οἱ κανόνες αὐτῆς, διὰ νὰ μὴ ἀποτελέσῃ ἡ Ἐκκλησία Κράτος ἐν Κράτει, δὲν

εἶναι παράδοξον, διότι ὁ Μάουρερ ἐγνώριζε τὰ ἐν τῇ Δύσει συμβάντα ἐκ μέρους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' εἶναι παράδοξον πῶς Ἕλληνες εὐσεβεῖς νομομαθεῖς, γνωρίζοντες πάντως τὸ ἔνδοξον παρελθὸν τῆς Ἐκκλησίας των, τοὺς μετὰ τοῦ Ἐθνους δεσμοὺς καὶ τὴν ἁρμονικὴν συμβίωσιν μετὰ τοῦ Κράτους, ἔπαναλαμβάνουσι τὸν ἀναιρεθέντα ἤδη δι' ὅσων ἐδίδασκεν ὁ ἀείμνηστος Τσιβανόπουλος ἰσχυρισμόν, καθ' ὃν ἡ ἀναγνώρισις τοῦ κύρους τῶν μὴ «δογματικῶν» ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ ἡ κατοχύρωσις αὐτῶν διὰ τοῦ Συντάγματος θὰ προσέκρουεν εἰς τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Πολιτείας, καὶ ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης ἀναγνώρισεως δὲν δικαιολογεῖται πλέον ἡ ἀνάμειξις τῆς Πολιτείας εἰς τὴν ρύθμισιν ζητημάτων τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου δικαίου, ὅτι θὰ ἐδημιουργεῖτο Κράτος ἐν Κράτει μὲ ὅλας τὰς συγκρούσεις ἃς θὰ συνεπήγετο ἡ ἀναγνώρισις ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας. Ἄλλ' οἱ κανόνες καὶ αἱ παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐξέρχονται τοῦ κύκλου τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς, δὲν κανονίζουν ζήτηματα τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου δικαίου, οὔτε φόρους ἐπιβάλλουσιν, ἐπομένως δὲν ὑπάρχει φόβος δημιουργίας Κράτους ἐν Κράτει. Ἡ δὲ ἄρνησις τῆς ἀναγνώρισεως ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, ἂν μὴ τι ἄλλο, μαρτυρεῖ ἄρνησιν ἀναγνώρισεως αὐτοτελείας τοῦ πνευματικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν αὐτὸ τὸ Σύνταγμα ἀναγνώριζει καὶ προστατεύει. Σχετικῶς ὁ Ν. Ν. Σαρίπολος ἐδίδασκεν ἐν τῷ Συνταγματικῷ Δικαίῳ «*Παρ' ἡμῖν Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία εἶναι μὲν διακεκριμέναι ἀλλήλων, οὐχὶ ὅμως ἐντελῶς κεχωρισμέναι. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μὲν διακεκριμένη τῆς Πολιτείας, ἀλλ' οὐχὶ ξένη πρὸς αὐτήν, μὴ ἀποτελοῦσα δὲ Κράτος ἐν Κράτει, μηδὲ ὑποκειμένη τελείως τῇ Πολιτείᾳ, ἀντιδοικεῖται, συνεχομένη πρὸς τὸ Κράτος ὑπὸ τὴν περιορισμένην αὐτοῦ ἐπιτήρησιν. Κατὰ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Συντάγματος ἡ Πολιτεία δὲν δικαιούται ν' ἀπορροφήσῃ, οὕτως εἰπεῖν, τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ προσβάλλῃ τοὺς ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις. Πάντες οἱ κανόνες οὗτοι καὶ πᾶσαι αἱ ἱερὰ αὐταὶ παραδόσεις, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιβαίνουν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος, δεόν νὰ τηρῶνται κατὰ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Συντάγματος «ἀπαρασαλεύτως» εἴτε εἰς τὸ δόγμα ἀναφέρονται εἴτε εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Συντάγματος ἀσφαλίζει τὴν τήρησιν πάντων τῶν κανόνων καὶ πασῶν τῶν ἱερῶν παραδόσεων, ἄνευ διακρίσεως δηλαδὴ τῶν δογματικῶν ἀπὸ τῶν διοικητικῶν. Οὕτως ἡ Πολιτεία δὲν*

δύναται νὰ νομοθετῇ, παραβιάζονσα τοὺς κανόνας»¹.

Ταῦτα νομίζομεν ἀποτελοῦσιν ἀναίρεσιν τῶν ἀνωτέρω ἰσχυρισμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν φόβων μήπως ἡ Ἐκκλησία ἀποτελέσῃ Κράτος ἐν Κράτει ἂν ἀναγνωρισθῇ τὸ κύρος πάντων τῶν κανόνων. Περιστὸν κρίνομεν νὰ ἐνδιατρούωμεν καὶ εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν ἐνισταμένων κατὰ τοῦ συντακτικοῦ κύρους τῶν ἱερῶν κανόνων, καθ' ὃν, ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία δὲν ἐτήρησεν ἐν πᾶσι τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Συνδικὸν Τόμον τοῦ 1850 καὶ ἤδη ἐνομοθέτησεν ἀντιθέτως πρὸς τοὺς κανόνας, σημαίνει ὅτι δὲν ἔχουσιν οὗτοι συντακτικὸν κύρος. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶδομεν ὅτι εἶναι καταφανὴς ἡ ἀνακολουθία μεταξὺ τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν περὶ Ἐκκλησίας νόμων καὶ ὅτι ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἐκρίθησαν οὗτοι ἀντισυνταγματικοί. Τὸ ὅτι δὲ ἡ Ἐκκλησία, πιεζομένη ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἠνέχθη νόμους ἀντισυνταγματικούς καὶ ἀντικανονικούς καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐφαρμόξῃ αὐτοὺς πρὸς ἀποφυγὴν ρήξεως πρὸς τὴν Πολιτείαν, δὲν σημαίνει ὅτι οἱ κανόνες καὶ αἱ παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας ἠτόνησαν καὶ ἀπώλεσαν τὸ κύρος τῶν. Ἄλλως τε ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔπαισε διαμαρτυρομένη καὶ ἐπικαλουμένη τὸ 2ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος καὶ ἐπιδιώκουσα πάντοτε τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως, διότι ὁμολογουμένως κατὰ μέγα μέρος εἰς καταπάτησιν τῶν ἱερῶν κανόνων ὀφείλονται πολλὰ τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν τῇ ἐλληνικῇ κοινωνίᾳ. Ὡς ἔγραφε ποτε ὁ Μέγας Ἐθνάρχης, ὁ ὑποστάς μαρτυρικὸν θάνατον Πατριάρχης ΚΠόλεως Γρηγόριος ὁ Ε', «*ὅσα μὲν κατὰ τοὺς θείους θεσμούς καὶ τοὺς ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνδικοὺς κανόνας τευχάνει διακυβερωμένα, πολλὴν ἔχονσι τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ κλέος μέγιστον· ὅσα δὲ τοῦναντίον παραβαίνει τῶν ὅρων ἐκτρεπόμενα, ἐν ταῦτοις προφανὴς ἡ ἀκοσμία, κατὰδηλος ἡ φθορὰ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ τῶν ψυχῶν ἀπώλεια*»².

Κατὰ τὴν ὑγιᾶ ἀντίληψιν καὶ ὁρθὴν ἐρμηνείαν διὰ τοῦ 2ου ἁρθρου τοῦ Συντάγματος ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία κηρύσσεται μὲν Αὐτοκέφαλος καὶ ἐνεργεῖ ἀνεξαρτήτως πᾶλης ἄλλης Ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα διοικουμένη ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων, ἀλλὰ κεφαλὴν γνωρίζουσα αὐτὸν τὸν

Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ θεμελιωτὴν τῆς Μιάς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, εἶναι ἀναποσπᾶστος μετ' αὐτῶν ἠνωμένη διὰ τῆς αὐτῆς δογματικῆς πίστεως καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἱερῶν κανόνων καὶ παραδόσεων, ἐπιβάλλεται δὲ εἰς αὐτὴν ἵνα τηρῇ ἀπαρρασαλείτως καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐκεῖναι τοὺς ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις. Αὕτη εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ 2ου ἁρθρου τοῦ Συντάγματος. Δὲν λέγει τὸ Σύνταγμα ἁπλῶς ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι δογματικῶς ἠνωμένη μετὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ὡς μέλος αὐτῆς, ἀλλὰ καθορίζει πλήρη τὴν ἐνότητα τὸ μὲν διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς αὐτῆς πίστεως, τὸ δὲ διὰ τῆς τηρήσεως τῶν αὐτῶν κανόνων καὶ τῶν αὐτῶν παραδόσεων. Ὅπως δὲν νοεῖται ὅτι ἄλλα δόγματα ἔχει ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ἄλλα ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία, οὔτω δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ὅτι ἄλλους κανόνας καὶ ἄλλας παραδόσεις τηρεῖ αὕτη. Τηρεῖ τοὺς κανόνας καὶ παραδόσεις ὅχι καθ' ὃν τρόπον ὀρίζουσιν οἱ πολιτικοὶ νόμοι τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' «*ὡς ἐκεῖναι*» καθ' ὃν δηλαδὴ τρόπον καὶ ἐκεῖναι. Οἱ πολιτικοὶ νόμοι τῆς Ἑλλάδος δὲν δύνανται νὰ θίξωσι κανόνας καὶ παραδόσεις, τηρουμένους ὑπὸ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὡς καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Τὸ τηρούμενον, οὕτως εἰπεῖν, δὲν εἶναι ἰδιάζον μόνον τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς καθόλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰς τὸ καθολικὸν τοῦτο, τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν ὅλην Ἐκκλησίαν, δὲν ἐκτείνεται ἡ δικαιοδοσία τῆς Πολιτείας, ἐπομένως δὲν δύνανται νὰ μεταβάλωσιν αὐτὸ οἱ πολιτικοὶ νόμοι τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ὑπάρχει, κυρίως εἰπεῖν, Ἐκκλησία Ἑλληνική, ἀλλ' ὑπάρχει Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Ἑλλάδι, συνεχομένη ἀδιασπᾶστος μετὰ τῆς ἀπανταχοῦ καθόλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐπομένως ὅ,τι τηρεῖται ὑπὸ ταύτης κατ' ἀνάγκην δεόν νὰ τηρῇται καὶ ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας. Οὐδεμία δ' ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία, ἥκιστα δὲ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐδήλωσέ ποτε ὅτι δι' αὐτὴν ἐκ τοῦ Συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων ἰσχὺν ἔχουσιν οἱ «*δογματικοί*» κανόνες καὶ ἐκ τῶν παραδόσεων αἱ «*δογματικαί*» παραδόσεις. Ταῦτα εἶναι ἐντελῶς ἀνήκουστα, ἀλλὰ καὶ ἀκατανόητα διὰ πᾶσαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διότι οὐδαμοῦ παρουσιάσθη ταιαυτὴ σχολαστικὴ διάκρισις τῶν κανόνων καὶ τῶν παραδόσεων, εἰ μὴ μόνον δυστυχῶς ἐν Ἑλλάδι.

Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος ἄς σεβασθῶσι τὸν ἀνεκτίμητον πνευματικὸν θησαυρὸν τοῦ Συντάγ-

1. Ν. Ν. Σαριπλόου, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, τόμ. Β', ἐκδ. β' σ. 552.

2. Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Ἑκκλησιολογικοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀμύλκας Ἀλιβιζάτος ἰδιαζόντως ἐτόνισε τοῦτο ἐν σχετικαῖς αὐτοῦ πραγματείαις.

3. J. Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima Collectio, XL, 708.

ματος τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ ἃς μὴ θελήσωσι νὰ πιέσωσι τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ ὑπ' αὐτῶν ἐκπροσωπούμενος ἑλληνικὸς λαός, διὰ διατάξεως ἐν τῷ πολιτικῷ Συντάγματι περὶ τῶν δῆθεν «δογματικῶν» κανόνων καὶ διὰ παραγραφῆς τῆς καθιερωμένης ἤδη κλασικῆς φράσεως «*τηροῦσα ἀπαρασάλευτος, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς τε ἱεροὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις*».

Ἰούλιος—Αὔγουστος 1936.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ματθ. 22, 1—14

Διὰ τῆς παραβολῆς τῶν «*βασιλικῶν γάμων*» ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Θεὸς ὅχι μόνον ἐδημιούργησεν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ καλεῖ τοὺς πάντας εἰς τὴν «*βασιλείαν τῶν οὐρανῶν*», ὃ ἐστὶν εἰς τὴν μόνην ἀληθῆ, μόνιμον καὶ ἀσφαλῆ εὐτυχίαν. Ὁ συμβολισμὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς αἰωνίου μακαριότητος, πρὸς τὴν ὁποίαν δίκην ὁκάδος σωτηριώδους δύναται μόνον ἡ Ἐκκλησία νὰ μεταβιβάσῃ, ὃ συμβολισμὸς λοιπὸν οὗτος διὰ τῶν γάμων, τοῦτον τὸν σκοπὸν ἔχει: νὰ δείξῃ, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος καλεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν χάριν τῶν γάμων τούτων. Δεδομένου δὲ ὅτι οἱ γάμοι αὐτοὶ εἰκονίζουσι τὸν Χριστὸν ὡς *νυμφίον* καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς *νύμφην* αὐτοῦ, συμμετέχει τῆς χαρᾶς ταύτης μόνον ὁ πιστεύων εἰς Χριστὸν καὶ ἐν Χριστῷ ζῶν καὶ πολιτευόμενος. Ἡ κλήσις αὕτη, ἀρξαμένη ἀπὸ πρῶτους τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν «*περιούσιον λαόν*» διὰ λόγους, οἱ: ἡ Πρόνοια γινώσκει, ἐγενικεύθη ἀκολούθως διὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τῇ τελευτῇ ἀκριβῶς τῶν «*μυστικῶν αὐτοῦ γάμων*». «*Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφροτισμένοι*», «*Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω*», εἶπεν ὁ Κύριος. Ὁ Θεός, λοιπόν, δι' ὃν οἶδε μέσων, καλεῖ τοὺς πάντας, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τοὺς «*γάμους τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ*», εἰς τὴν *μακαριότητα* καὶ τὸ σωτηριῶδες περιβάλλον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' εἶναι ἀποκαρδιωτικὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην τῆς θείας ἀγαθότητος. Οἱ Ἰσραηλῖται, καίτοι ἦσαν «*εἰσὶ τῆς βασιλείας*», κληθέντες εἰς τοὺς γάμους καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ διὰ τῶν πρῶτων τοῦ Εὐαγγελίου κηρύκων, εἶνε γνωστὸν πῶς ἀπεποιήθησαν. Ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ καλεῖ, ἀλλ' ἡ πρόσκλησις εἰσακούεται καὶ ἐκτιμᾶται, ὅπου ὑπάρχει ἡ συναίσθησις τῆς ἀξίας τῆς προσκλήσεως. Καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ὀλίγοι κοφεύουσιν εἰς τὴν θείαν πρόσκλησιν, τρεπόμενοι εἰς ὅσα καθιστῶσιν αὐτοὺς ἀναξίους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τοὺς γάμους. Ἄν λοιπὸν ἀποκλεισθῇ τις τῆς «*βασιλείας τῶν οὐρανῶν*», ὃ ἀποκλεισμὸς οὗτος εἶναι ἀποτέλεσμα αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνθρωπίνης ἐνοχῆς. Ὁ Ἰησοῦς οἰκτεῖρε κατῳδυνὸς τὴν πόρῳσιν τῶν τούτων ἀνθρώπων, καὶ πρωτίστως τοῦ Ἰουδαίου λαοῦ, ὅστις, καίπερ ἐπανειλημμένως καὶ πολυμερῶς

καὶ πολυτρόπως κληθεὶς, ἐξένωσεν ἑαυτὸν τῇ γαμηλίῳ χαρᾷ τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπιλαμβάνεται πάσης περιστάσεως νὰ θέσῃ ἐν πλήρει φωτὶ καὶ ἐκτάσει τὴν θείαν ἀγαθότητα καὶ μακροθυμίαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τὴν ἀπέραντον. Ἀποκαλύπτει ἐντόνως τὸν *πόνον* τοῦ Θεοῦ νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς γάμους, νὰ ἀπολαύσῃ τῶν τε δωρεῶν καὶ πλεονεκτημάτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς αἰωνίου μακαριότητος. Ἀλλὰ δὲν παραλείπει νὰ ἐφελέκυσῃ παντὸς τὴν προσοχὴν ὅτι καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ ἔχει τὰ ὅριά της. Καλεῖ μὲν τοὺς πάντας, «*πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς*», ἀλλὰ δέχεται ὑπὸ ὅρους: ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ παρελθόν, τὸ συγχωρεῖ· ἀτενίζει ὅμως ἐν *δικαιοσύνῃ* τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἀπαιτεῖ «*ἕνδυμα γάμου*». Παρακαλεῖ, ἐπιθυμεῖ, καλεῖ, ἀλλ' οὐδέποτε δέχεται ἄνευ μετανοίας καὶ στροφῆς πρὸς τὴν Θείαν Χάριν. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ οὐδέποτε ἡ παραλείψις «*τοῦ ἐνδύματος*» παρὰ τοῦ προσκεκλημένου συγχωρεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ. Τόπος αὐτοῦ δὲν εἶναι ὁ *τόπος τοῦ φωτός*, τῶν γάμων, ἀλλὰ τὸ «*σκοτὸς τὸ ἐξώτερον*». Οὐχὶ ἄνευ θλίψεως συμπεραίνει ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν του μὲ τὸ σημαντικώτατον ἐκεῖνο λόγιον, ὅτι «*πολλοὶ μὲν εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί*».

Ἰωάνν. 3, 13—17.

Ἡ κατηγορηματικὴ δόλῳσις τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Νικόδημον, ὅτι «*οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβίς*» διὰ τῆς θείας Ἐνσαρκώσεως, εἶναι συγχρόνως συγκεκριμένη ἀποκάλυψις τῆς ὑπερόχου αὐτοῦ προσωπικῆς ιδιότητος, τῆς *θεότητος* αὐτοῦ. Μόνος, ἐπομένως, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς γνωρίζει κατὰ βάθος τὰ ἐπουράνια μυστήρια, καὶ εἰς μόνον τοῦτον ὀφείλομεν οἱ ἄνθρωποι ἄνευ τοῦ παραμικροῦ δισταγμοῦ νὰ πιστεύωμεν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἄρα εἶναι ὁ Σωτὴρ, καὶ ὁ μόνος Σωτὴρ, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐπὶ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ στηριζόμενοι καταπραΐνουμεν πᾶσαν σχετικὴν πρὸς τὰ κεφάλαια τῆς πίστεως ἀμφιβολίαν καὶ ἀνησυχίαν.

Τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ περὶ σωτηρίας τοῦ κόσμου διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ὡς τοῦ μόνου Σωτῆρος τονίζει καὶ ὁ Κύριος μὲ τὴν ἄλλην αὐτοῦ διαβεβαίωσιν ὅτι «*οὐκ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ*». Ἡ ἡθικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο ὁ κόσμος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦτο κατάστασις, ἡ ὁποία ἀπῆιτι μᾶλλον τιμωρίαν παρὰ Θεοῦ. Ἀλλὰ μ' ὅλον τοῦτο, ἀντὶ τῆς δικαίας ἄλλως τε καταδίκης, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς προέτεινεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν σωτηρίαν. Ἐν κεφαλαιῷ 9, 39 τοῦ αὐτοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου, ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «*εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται*». Ἀλλ' ἡ καταδίκη αὕτη, ἀπὸ γε τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἔμμεσος, διότι πρόκειται μᾶλλον περὶ αὐτοκαταδίκης αὐτῶν τούτων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἔλαβον ἢ λαμβάνουσι στάσιν ἐχ-

θρικήν ἢ ἀδιάφορον ἀπέναντι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰησοῦς κεῖται ὡς ἄγκυρα σωτηρίας, ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ, ἀλλ' ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν σφίζεται, τοῦτο εἶναι παράλειψις αὐτοῦ, καὶ μόνον αὐτοῦ. Πόσον δὲ ὁ Οὐράνιος Πατήρ ποιεῖται περὶ πολλοῦ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, τεκμαίρεται ἐκ τοῦ ὑπερ-θαυμασίου γεγονότος, νὰ προσφέρῃ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ τὸν «Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ» καὶ νὰ θυσιάσῃ αὐτόν. «Οὕτω γὰρ ἡγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον». Πλεον δῶρον μεγαλύτερον ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὄντα μάλιστα καὶ ἔνοχον πρὸς αὐτόν;

Ὅτι δὲ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, σωτηρίαν ἢ ὁποία ἔμελλε νὰ στοιχίσῃ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τόσας καὶ τόσας πικρίας καὶ παθήματα, εἶχε τάξει ὡς τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς του εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑψώσῃ ἐαυτοῦ ἐθεώρει τὰ παθήματα, τῶν ὁποίων ἐπακολούθημα θὰ ἦτο ἡ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος, ἐθεώρησε καλὸν ὁ Κύριος νὰ ἀποκαλύψῃ ὡς θεμελιωδεστάτην ἀλήθειαν τῆς «Καινῆς Διαθήκης» εὐθύς ἀμέσως κατὰ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ δημοσίου βίου του. Διότι αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχουσιν οἱ λόγοι τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν Νικόδημον, ὅτι, «καθὼς Μωσῆς ἔψαψε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ» καὶ ὅσοι Ἰσραηλίται ἐβλεπον αὐτόν μετὰ πίστεως ἐσώζοντο ἀπὸ τὰ δῆγματα τῶν ὄφιν τοῦ Σινᾶ, «οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» ἐπὶ τοῦ σταυροῦ «ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον». Ὅντως τὸ παράδοξον τοῦτο θὰ ἀποτελῇ πάντοτε τὸ μέγιστον τῶν μυστηρίων: πῶς διὰ τῆς ἐσχάτης ταπεινώσεως ὁ Ἰησοῦς περιεβλήθη τὴν ὑπάτην δόξαν. Ὅσον καὶ ἂν «ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ» ὑπάρχῃ «διὰ μὲν τοὺς Ἰουδαίους σκάνδαλον», διὰ δὲ τοὺς «Ἑλλήνας μωρία», διὰ τοὺς χριστιανοὺς θὰ εἶναι ἡ ἀνεξερευνήτος «Θεοῦ δύναμις» καὶ Θεοῦ σοφία.

Κ.

ΑΙ ΕΝΩΤΙΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΑΣ

Ἀπὸ μηνῶν πυρετώδεις διεξάγονται εἰς ὅλας τὰς χώρας ἐργασίαι πρὸς ἐπιστημονικὴν προπαρασκευὴν τῶν διὰ τὸ θέρος τοῦ προσεχοῦς ἔτους συγκληθισῶν μεγάλων συσκέψεων τῶν δύο διεθνῶν ὁργανώσεων, τῆς «Πίστεως καὶ διοικήσεως», τῆς κοινῶς λεγομένης τῆς Λωζάνης ἐν Ἑδιμβούργῳ, καὶ τῆς «Ζωῆς καὶ ἐργασίας» ἢ τοῦ «πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ», τῆς κοινῶς ὀνομαζομένης τῆς Στοκχόλμης, ἐν Ὁσφόρδῃ.

Ἡ πρώτη, ἀσχολουμένη, ὡς γνωστόν, μὲ τὰ διάφρα δογματικὰ ζητήματα, προσπαθεῖ δι' ἐμπεριστατωμένης μελέτης καὶ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας νὰ ἐξεύρῃ λύσιν τῶν διαφορῶν δογματικῶν προβλημάτων καὶ νὰ δημιουργήσῃ οὕτω διέξοδον ἐκ τῆς ἀληθῶς ἀφορήτου καταστάσεως τῶν δογματικῶν διαφορῶν καὶ δι' αὐτῆς καθοδήγησιν τῶν διαφορῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν εἰς τὴν μίαν ἀδιάφετον Ἐκκλησίαν,

ὡς αὕτη ὑφίστατο πρὸ τοῦ σχίσματος τοῦλάχιστον τοῦ Θ'. αἰῶνος.

Ἡ δευτέρα διεθνὴς ὁργάνωσις, ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰ δογματικὰ ζητήματα, τῶν ὁποίων ἡ λύσις ἐκ πρώτης ὥψεως φαίνεται σχεδὸν ἀδύνατος, καὶ ἀναχωροῦσα ἐκ τῆς ὁρθῆς ἀρχῆς ὅτι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν χριστιανικὴν δογματικὴν, οὐδεμία ἢ ἐλάχιστη διαφορὰ ἢ διαφωνία ὑφίσταται εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, ἐπιχειρεῖ δι' ἐπίσης ἐμπεριστατωμένης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τὴν λύσιν τῶν πολὺν ἐνκολλήτων (θεωρητικῶς) ἠθικῶν προβλημάτων, ἐπὶ σκοπῷ ἐπικρατήσεως κοινῆς μεθόδου καὶ κατευθύνσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως πρὸς ἐπιτυχίαν ἐνιαίου τοῦλάχιστον χριστιανικοῦ μετώπου, ἵκανοῦ νὰ ἀντισταθῇ ἀποτελεσματικῶς κατὰ τοῦ ἠθικοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον σύσσωμον ὑπὸ τὰς διαφορὰς αὐτοῦ μορφὰς ἀπειλεῖ μὲ ἀνατροπὴν καὶ καταστροφὴν τὴν ἐπὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου βασιζομένην ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ τάξιν.

I

Ἡ πρώτη ὁργάνωσις, δημιουργηθεῖσα ἐκ πρωτοβουλίας τῆς ἐν Ἀμερικῇ ἐπισκοπιανῆς Ἐκκλησίας (τμήματος τῆς Ἀγγλικανικῆς) καὶ κατ' ἰδιαιτέραν ἐμπνευσιν τοῦ ἀειμνήστου λαϊκοῦ αὐτῆς μέλους Robert H. Gardiner, ἐργάζεται, ὡς ἐλέχθη, κατὰ τρόπον ἀξιεπαινον καὶ μεθοδικὸν πρὸς ἐξομάλυνσιν καὶ τελικὴν ἄρσιν τῶν ὑφισταμένων μεταξὺ τῶν διαφορῶν ἐκκλησιῶν δογματικῶν διαφορῶν. Εἶνε φανερόν ὅτι αἱ διαφοραὶ αὗται ἀπὸ αἰώνων ἐμφανισθεῖσαι κατὰ διάφορον δογματικὴν ἀντίληψιν τῆς ἐνιαίας καὶ μοναδικῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἐνιαίας Ἐκκλησίας εἶνε βαθύτατα ἐρριζωμέναι εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν παραδεχομένων αὐτὰς καὶ εἶνε σχεδὸν ἀδύνατος ἢ ἐκ τοῦ μέσου ἄρσις αὐτῶν, διότι δι' αὐτῶν καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐδημιουργήθη μακρὰ παράδοσις μὴ δυναμένη εὐχερῶς νὰ μεταβληθῇ. Ἀκριβῶς δὲ ἢ τε προκαταρκτικῇ ἐν Γενεύῃ συνέλευσις τῆς ὁργανώσεως ταύτης τῷ 1920 καὶ ἡ ἐν Λωζάννῃ πρώτη συνέλευσις αὐτῆς τῷ 1925 κατέδειξεν οὐ μόνον τὸ ἀδύνατον τῆς μετακινήσεως τῶν διαφορῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑφισταμένην φυσικῶς ἄκραν δυσκολίαν πρὸς ἀντίληψιν καὶ συμμερισμὸν τῶν διαφορῶν ἐκδοχῶν τῆς πίστεως τῶν ἐτεροδοξούντων. Ἡ ἐν Λωζάννῃ μάλιστα συνέλευσις πολλὴν παρὰ πολλοῖς κύκλους προὐκάλεσε πικρίαν, καθ' ὅσον ἐξελαμβάνετο παρ' αὐτῶν ὡς νέα τις συνάθροισις τῆς Πεντηκοστῆς, καθ' ἣν ὡς διὰ θαύματος θὰ ἐξηφανίζοντο αἱ διαφοραὶ καὶ θὰ ἐπετυγχάνετο (ἂν μὴ θὰ ἐξεβάζετο) ἡ τεχνητὴ ἔνωσις. Οἱ νηφαλιότερον ἐν τοῦτοις σκεπτόμενοι οὐ μόνον δὲν ἀπεγοητεύθησαν, ἀλλὰ καὶ βαθύτατα συνεκινήθησαν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ ἀντιπροσωπεῖαι πασῶν τῶν χριστιανικῶν ὁμολογιῶν πλην τῆς παπικῆς (ἥτις στερεῶς εἰσέτι ἔχεται τῆς πολιτικῆς τοῦ non possumus) παρεκάθησαν εἰρηνικώτατα καὶ εὐαγγελικώτατα καὶ μετ' ἡρεμίας καὶ τοῦτ' αὐτὸ χριστιανικῆς διαθέσεως συνεζήτησαν ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀδύνατον οὐ μόνον πρὸ ἑκατονταετηρίδων, ἀλλὰ καὶ πρὸ δεκαετηρίδων ὥς ἀκόμη, καὶ

ενισχύθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς περαιτέρω ἐργασίας. Ἡ τοιαύτη λίαν ἐνθαρρυντικὴ ἀπαρχὴ ὠδήγησεν εἰς συστηματικωτέραν ἐργασίαν, καθιερώθησαν δὲ ὑπὸ τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς (continuation committee) διάφοροι ὁμάδες καὶ ἐπιτροπαὶ πρὸς περαιτέρω μεθοδικὴν μελέτην τῶν διαφόρων ζητημάτων. Ἐκ τούτων ἡ σπουδαιότερα πασῶν εἶνε ἡ ἐκ θεολόγων καθηγητῶν ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Gloucester Dr Haedlam, ὅστις, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ ἦτις πρὸ δύο ἐτῶν ἐπεξεργάσθη ἐν πλάτει τὸ περὶ *θείας χάριτος* ζήτημα. Τὸ θέμα ἐξητάσθη ἐν διαφόροις συσκέψεσιν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως, ἐξεδόθη δὲ τελικῶς ἀγγλιστὶ ὁ περὶ Χάριτος ὁγκώδης τόμος (τὸ κεφάλαιον περὶ τῆς ἐν τοῖς μυστηρίοις χάριτος ἀπὸ ὁρθοδόξου ἐπόψεως ἐγράφη ὑπὸ τοῦ γράφοντος), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξαντλεῖται τὸ σπουδαιότατον καὶ βασικώτατον τοῦτο θεολογικὸν πρόβλημα. Ἡ αὕτη ἐπιτροπὴ ἐπεξεργάζεται ἤδη τὸ περὶ *μυστηρίων* ζήτημα, μετὰ δὲ τὴν τελικὴν ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν, ἣτις θὰ λάβῃ χώραν κατὰ τὸν προσεχῆ μῆνα ἐν Ἀγγλίᾳ, θὰ ἐκδοθῇ ὁ περὶ μυστηρίων τόμος, ἐν ᾧ τὸ κεφάλαιον ἀπὸ ὁρθοδόξου ἐπόψεως ἐγράφη ὑπὸ τῶν γράφων καθηγητῶν Bulgakoff, Arseniew καὶ τοῦ γράφοντος. Μεγάλῃ περαιτέρω διεξάγεται μελέτη περὶ τοῦ περὶ *Ἐκκλησίας* θέματος, τὸ ὁποῖον καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὸ κύριον θέμα τῶν συζητήσεων τῆς μεγάλης συνελεύσεως ἐν Ἐδιμβούργῳ τῆς Σκωτίας κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

II

Ἡ δευτέρα ὀργάνωσις τοῦ πρακτικοῦ λεγομένου Χριστιανισμοῦ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς λαβοῦσα ἐκ πρωτοβουλίας τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Οὐπάλλης Söderblom σκοποῦν αὐτῆς ἐθέτο τὴν ἔνωσιν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶς παραδεδεγμένων ἡθικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ὀργάνωσις τῆς Στοκχόλμης ἀντιπαρέρχεται τὰς δογματικὰς διαφορὰς—χωρὶς νὰ ἀδιαφορῇ δι' αὐτάς, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἀποτελοῦν μάλιστα ἰδιαιτέραν μέριμναν τῆς ὀργανώσεως τῆς Λωζάννης—καὶ ἔχει ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐστραμμένην εἰς τὰ διάφορα ἡθικοκοινωνικά ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μακρὸν παρημελήθησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν («κατὰ τὴν περίφημον ὁμολογίαν τῆς Στοκχόλμης») ἐν πλήρει ἀπονεκρώσει τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ἡ ἀναζωογόνησις τοῦ ενδιαφέροντος ἐπὶ τῶν καθημερινῶν προβλημάτων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀπὸ καθαρώς χριστιανικῆς ἐπόψεως ἀντιμετώπισις καὶ λύσις αὐτῶν ἐθεωρήθη φυσικῶς ἀπαραίτητος πρὸς πλήρη ἀναβίωσιν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἣτις μέχρι πρότινος εἰς ἀπάσας χριστιανικὰς ἐκκλησίας εἶχε τελείως τυποποιηθῇ καὶ ἀπονεκρωθῇ. Ἐνεκα τούτου ἡ ὀργάνωσις αὕτη ὠνομάσθη «ὀργάνωσις τοῦ πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ», ὡς ἐπιδιώκουσα τὴν ἔξαρσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν ἐν τῇ πράξει καὶ τῇ καθημερινῇ ζωῇ, τὸσον ὡς πρὸς τὰ καθ' ἑκάστην ἐμφανιζόμενα μεγάλα αὐτῆς προβλήματα, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς λεπτομερεῖας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Τὸ

κεφάλαιον, ἡ ἐργασία, ἡ πάλη τῶν τάξεων, ὁ ἐ τῇ πολιτείᾳ ἐθνικισμὸς ὡς ἐμφανίζεται ἐν Γερμανίᾳ Ἰδίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ σήμερον, ἰδοὺ μερικὰ βασικά προβλήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων καλεῖται νὰ λάβῃ θετικῶς θέσιν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν σπουδαίως τὴν ὀργάνωσιν ταύτην. Τῆς ὀργανώσεως προΐσταται διοικοῦσα διεθνὴς ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν ἐκ περιτροπῆς προεδρείαν τεσσάρων ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων χριστιανικῶν ὁμᾶδων, τῆς Ἀμερικανικῆς, τῆς Ἀγγλικῆς, τῆς Γερμανικῆς καὶ τῆς Ὁρθοδόξου. Καὶ ναὶ μὲν ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Söderblom παρουσιάζεται χαλαρότης τις περὶ τὴν διοίκησιν καὶ λειτουργίαν τῆς ὀργανώσεως ταύτης διὰ τὴν ἔλλειψιν ἰδίᾳ ὑλικῶν μέσων, παρὰ ταῦτα ὁμως αἱ ἐτήσιοι συνελεύσεις τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς συνεχεῖς συντελοῦν εἰς τὴν διατήρησιν ζωηροτάτου τοῦ ενδιαφέροντος τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας παρ' ὁλοκλήρῳ τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ. Ἡ κατὰ τὸ προσεχὲς μάλιστα θέρος σύγκλησις τῆς δευτέρας γενικῆς συνελεύσεως ἐν Ὁξφόρδῃ τῆς Ἀγγλίας, ἣτις θὰ εἶνε ἡ δευτέρα ἀπὸ τῆς συνελεύσεως τῆς Στοκχόλμης, καὶ ἡ ἀνὰ σύμπαντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον μετ' ἀδιαπτότου ενδιαφέροντος ἐπιστημονικώτατα καὶ μεθοδικώτατα προπαρασκευαζομένη ἐμφάνισις τῶν διαφόρων ἀντιπροσώπων κατ' αὐτήν, καταδεικνύουσι τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν, τὴν χριστιανικὴν ἰδεολογίαν καὶ τὴν ἐπικράτησιν αὐτῆς ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ ἡ ὀργάνωσις αὕτη. Τὸ κύριον θέμα τὸ ὁποῖον θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν μεγάλην συνέλευσιν τῆς Ὁξφόρδης εἶνε τὸ περιλάλητον ζήτημα περὶ τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας, κράτους καὶ ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἐν τινι μέτρῳ ἀπασχόλησε πρό τινος καὶ τὰς στήλας τῆς «Ἐκκλησίας». Πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου ἔχουσι γραφῇ ἤδη σπουδαιόταται μελέται ἐξονυχίζουσαι ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὸ ζήτημα καὶ καθιερώθησαν πανταχοῦ ὁμάδες μελέτης αὐτοῦ εἰς σπουδαιότατα καταλήξασαι μέχρι τοῦδε συμπεράσματα (σχετικὴ μελέτη μου ἀποστέλλεται προσεχῶς εἰς Γενεύην πρὸς ἐκτύπωσιν).

III

Ὡς γνωστὸν εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ἐνωτικὴν κίνησιν ἐξητήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ συνεργασία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐπὶ τὸ ἐπισημότερον συγκατετέθη ἀποστείλασα κατὰ τας περιοδικὰς τῶν ὡς ἄνευ ὀργανώσεων συνελεύσεως καὶ κατὰ τὰς ἐτησίας τῶν ὀργανωτικῶν ἐπιτροπῶν ἀντιπροσώπους αὐτῆς ἐξ ὅλων ἡ τῶν περισσοτέρων τμημάτων αὐτῆς. Περίφημοι δὲ ὑπῆρξαν αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Λωζάννῃ μὲν διὰ τὸ σπουδαιότατον μέρος τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας, ἣτις συνέταξε καὶ ἐνεφάνισεν ἐκ μέρους ὅλων τῶν παρισταμένων ὁρθοδόξων ἐκκλησιῶν τὴν γνωστὴν ὁρθόδοξον ὁμολογίαν καὶ ἡ ἐτέρα ἐν Στοκχόλμῃ ἐπὶ κεφαλῇ τῆς ὁποίας ἦτο ὁ ἀείμνητος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Φώτιος. Ἐπὶ πλέον ὁ Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανὸς εἶνε εἰς τῶν τεσσάρων μονίμων προέδρων τῆς Στοκχόλμης καὶ ὁ γράφων Γεν. Γραμματεὺς τῆς ὁρθοδόξου ὁμάδος, ἀμφοτέρωι δέ, ὡς καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν λοιπῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,

μόνιμα μέλη τῶν διοικητικῶν ἐπιτροπῶν ἀμφοτέρων τῶν ὁργανώσεων. Παρὰ ταῦτα, ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰς διεθνεῖς ταύτας ἐνωτικὰς ὁργανώσεις εἶνε λίαν ἀσθενής, τοῦτο δὲ δι' ἑλλειψιν ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὸν σκοπὸν, τὴν ἐργασίαν καὶ τὰ μέσα αὐτῶν. Ἡ ἑλλειψὶς εὐρώως μορφωμένου κλήρου καὶ ἡ παρουσία μεγάλων καὶ ἐπιτακτικῆν τὴν λίσιν ἀπαιτούντων ἐσωτερικῶν προβλημάτων ἐν ταῖς διαφόροις ὁρθοδόξαις Ἐκκλησίαις περιορίζει κατὰ φυσικὸν λόγον τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν ἐπὶ τῶν μεγάλων τούτων ζητημάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς ἐλάχιστον κύκλον. Οὐ μόνον δὲ ἐλάχιστον εἶνε τὸ ἐνδιαφέρον ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων, ἀλλὰ καὶ οὐχὶ σπανίως ἐκ τῆς ἀπλότητος τῆς ἀγνοίας τῶν ζητημάτων δημιουργεῖται ἐκάστοτε καὶ πολεμικὴ τις διάθεσις διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὰς τοιαύτας ὁργανώσεις. Αὐποῦμαι δὲ διότι, ἀμεσώτερον ἀναμνησόμενος εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, εἶμαι εἰς θέσιν νὰ διαπιστώσω ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἡ μᾶλλον ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰ ζητήματα ταῦτα εἶνε ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, παρὰ τὴν θέσιν ἣν καταλαμβάνει φυσικῶς ἕνεκα τῆς ἱστορίας της καὶ ἕνεκα τῆς διανοῦς θέσεως τῆς θεολογίας της.

Ἐνῶ δὲ ἡ καὶ ἐν συντομίᾳ ἀνάπτυξις τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς σημασίας τῶν ὡς ἄνω ὁργανώσεων ὁμιλοῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν, δὲν κατορθώθη ἐν τούτοις νὰ καθορισθῇ ἐπὶ τὸ συστηματικώτερον ἢ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἰδιαιτέρως τῶν ἑλληνικῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν παγκοσμιοκίνησιν αὐτὴν κίνησιν. Διακρίνεται μάλιστα καὶ ἡ Ἐκκλησία μας διὰ τὴν ἐν πολλοῖς ἀσυνέπειαν αὐτῆς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παπικὴν ἐκκλησίαν, ἥτις, ἀρχικῶς τηρήσασα ἀρνητικὴν στάσιν, ἠρνήθη καὶ ἀρνεῖται οἰανδήποτε συμμετοχὴν καὶ συνεργασίαν. Ἡ Ἐκκλησία μας τοῦναντίον ἐπισημότητα δηλώσασα συνεργασίαν, μονοῦ καὶ δὲ καὶ πρωτοβουλίαν ἀναλαβοῦσα διὰ τοῦ πολυῖμνῆνον κατὰ τὸ 1919—1920 διαγγέλματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ συμπήξεως «Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν» κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς «Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν», παρημέλησε τὴν συστηματικὴν παρακολούθησιν τῆς κινήσεως, ἀναμένουσα ὅπως κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκάστοτε τῶν μεγάλων συνελύσεων φροντίξῃ σπασμωδικῶς καὶ μετὰ δυσχερείας διοικητικῆς καὶ οικονομικῆς διὰ τὴν ἀποστολὴν μικρῶς τινὸς ἀντιπροσωπείας, ἐφ' ὅσον καὶ δὲν δύναται νὰ ἀπουσιάσῃ διὰ τὴν παρουσίαν ἀντιπροσωπεύων ἐξ ὅλων τῶν ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἵτινες, ὡς ἐλέχθη, οὐσιαστικώτερον ἀντιμετωπίζουν τὰς ἐκ τῆς συνεργασίας ταύτης ὑποχρεώσεις των. Αὐτηρότερον δὲ εἶνε ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας, φυσικῶς καὶ τεχνικῶς ἡγουμένη, παραμελεῖ τὰς μοναδικὰς εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῆς ἐμφανιζόμενας εὐκαιρίας ταύτας οὐχὶ ματαιοδόξου σιζιτήσεως ἀλλὰ οὐσιαστικῶς παρεχόμενης αὐτῇ προτεραιότητος. Ἐφ' ὅσον δέ, ὡς ἐλέχθη, πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ἐκ τῶν πρώτων αἱ λοιποὶ ὁρθοδόξοι Ἐκκλησίαι καθώρισαν ἤδη τὰς ἀντιπροσωπείας των διὰ τὰς προσεχεῖς συνελύσεις τῶν δύο ὡς ἄνω ὁργανώσεων, ἀνάγκη ἀπαραίτητος εἶνε νὰ καθο-

ρισθῇ τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦδε ἡ ἐκ καθηγητῶν ἀντιπροσωπεία, ἥτις καὶ κατὰ τὰς προγενεστέρας συνελύσεις ἀντιπροσώπευσε τὴν Ἐκκλησίαν μας, διὰ νὰ ἔχῃ οὕτη τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν πρὸς ἐπιστημονικὸν κατατοπισμὸν καὶ προετοιμασίαν διὰ τὴν πρόπουνσαν καὶ πάλιν ἐμφάνισιν τῆς ἑλληνικῆς ὁρθοδόξου ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν παγκόσμιον συγκέντρωσιν τῆς θεολογικῆς συσχέψεως τοῦ προσεχέως ἔτους.

ΑΜΙΑΚΑΣ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΡΕΣΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΕΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1338 χειρόγραφον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν βιβλιοθήκης, γραφὲν κατὰ τὸν 18 αἰῶνα καὶ ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς φύλλον (0,21×0,15), περιέχει ἐπιστολὴν τοῦ Γεωργίου Κορεσσίου¹ πρὸς τὸν Θεοφίλον Κορυδαλλέα² μετενεχθεῖσαν, ἀγνωστον ἄνθρωπον, εἰς τὴν ἀπλὴν καὶ φέρουσαν ἐπιγραφὴν «Γεώργιος ὁ Κορέσσης, θεολόγος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς τὸν Κορυδαλλέα, ὅπου στέργει τὰ τοῦ Καλβίνου καὶ οὐχὶ τὰ τῶν Γραικῶν». Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀναπτύσσουσα ἰδίᾳ τὴν περὶ εὐχαριστίας γνώμην τοῦ Γεωργίου Κορεσσίου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τοῦ Θεοφίλου Κορυδαλλέως, δύο διαπρεπῶν λογίων ἐλλήνων τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ἔκτου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, εἶναι ἀξία δημοσιεύσεως.

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἐνταῦθα ὅτι αἱ περιεχόμεναι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ περὶ τοῦ Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλλέως κρίσεις καὶ χαρακτηρισμοὶ τοῦ Γεωργίου Κορεσσίου, οἱ μετὰ τοσαύτης ἐνιαχοῦ δεξιότητος ἐκφερόμενοι, εἶναι ἐν μέρει ἄδικοι, προσερχόμενοι ἐκ προσωπικῆς ἀντιλήψεως καὶ προστριβῶν τῶν δύο τούτων μεγάλων τοῦ γένους διδασκάλων. Εἰς τοῦτο συνέτειναν ἀναμφιβόλως τὸ ὁργίλον τοῦ χαρακτήρος τοῦ Θεοφίλου Κορυδαλλέως καὶ ἡ μεγάλη φήμη καὶ ἐκτίμησις αὐτοῦ ὡς φιλοσόφου, ὡς καὶ τὸ σχεδὸν ἀστοιχείωτον αὐτοῦ ἐν τῇ θεολογίᾳ καὶ ἡ ἀπειρος αὐτοῦ ἀσφαλισία καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριλλον τὸν Λούκαριν. Ἐκ τῶν αὐτῶν ἀκριβῶς λόγων δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ αἱ ἐν μέρει ἄδικοι κρίσεις καὶ χαρακτηρισμοὶ τοῦ Μελετίου Συργίου περὶ τοῦ Θεοφίλου Κο-

1. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Γεωργίου Κορεσσίου βλ. ἐκτὸς τοῦ Ζαβίρα (Ν. Ἑλλὰς σ. 221ε), τοῦ Σάθα (Νσοελ. φιλ. σ. 247 ε) καὶ τοῦ Δημητρίου Ροδοκανάκη (Δοκίμιον περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων Γεωργίου Κορεσσίου τοῦ Χίου. Ἐν Ἀθήναις 1872, μέρος τοῦ ὁποῦ ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῇ Πανδώρα τομ. 22 σ. 219ε) ἰδίᾳ τὸν Legrand (Bibl. hell., τοῦ 17 αἰῶνος τομ. 3 σ. 255ε) καὶ Κ. Ἀμάντου (Γεώργιος Κορέσσης. Ἐν Ἀθήναις 1935), ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

2. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Θεοφίλου Κορυδαλλέως βλ. ἐκτὸς τοῦ Ζαβίρα ἐνθ. ἀν. σ. 312ε) καὶ Σάθα (ἐνθ. ἀν. σ. 250ε) ἰδίᾳ τὸν Μ. Γεδεών (ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἔτος I' τευχ. ΚΓ' καὶ ΚΣ' σ. 317ε καὶ 401ε) καὶ Α. Palmieri (Corydalée Théophile ἐν τῷ λεξικῷ τῆς καθολικῆς θεολογίας τοῦ Vacant καὶ Mangenot), ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Βλ. καὶ Phil. Meyer (Die theol. Litt. der gr. Kirche des sechzehnten jarh. σ. 9ε).

ρουδαλλέως, οὐκινος μαθητῆς ἐγένετο ὁ Συρίγος¹, ὃς καὶ ἐκ τῶν ἐπαίνων καί τῃς ἐκτιμήσεως τοῦ Κορυδαλλέως ὑπὸ πολλῶν τῶν συγχρόνων καὶ μετ' αὐτὸν ἀκμασάντων καταφαίνεται².

Ἄξιον ἐπίσης σημειώσεως εἶναι ὅτι ὁ Κορέσιος, ὃς καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ ταύτης γίνεται ὄχι ὡς καὶ ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἔργων³, δέχεται οὐ μόνον τὸν ὄρον μετουσίωσης, ἀλλὰ καὶ τὴν σχολαστικὴν διδασκαλίαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, τὴν διὰ τοῦ ὄρου τούτου ἐκφραζομένην, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἐν τῇ θεῷ εὐχαριστίᾳ μένουσι τὰ συμβεβηκότα τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου μεταβαλλομένης μόνον τῆς ὑπὸ τὰ συμβεβηκότα ταῦτα οὐσίας αὐτῶν εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ ταῦτα ὁ Κορέσιος δὲν ἀνῆκει εἰς τοὺς ἀνατολικούς· ἐκείνους θεολόγους, οἵτινες δεχόμενοι ἁπλῶς τὸν ὄρον μετουσίωσης ὡς δηλοῦντα τὸ αὐτό, διπερ καὶ ἡ μεταβολή, ἀπέρριπτον τὴν σχολαστικὴν διδασκαλίαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ μετουσίωσης καὶ ἐπομένως ἡ περὶ εὐχαριστίας διδασκαλία αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ γείνη ἀποδεκτή⁴. Τουναντίον ὁ Κορυδαλλεύς ὡς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης φαίνεται ἀπέρριπτεν οὐ μόνον τὴν θεωρίαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας περὶ μετουσίωσης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ὄρον μετουσίωσης⁵ δεχόμενος ὅτι ὁ ἄρτος καὶ οἶνος ἐν τῇ θεῷ εὐχαριστίᾳ καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐθλογίας μένουσιν ἄρτος καὶ οἶνος⁶.

Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Κορεσίου ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν περὶ εὐχαριστίας τοῦ Κορυδαλλέως φαίνεται ὅτι δύναται νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Κορυδαλλεύς κατὰ τὴν ἀνάγκησιν τοῦ οἰκουμένικοῦ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Α' (1639—1643) ὁμολήσας ἐτόνισεν ὅτι ἡ ὁμολογία τοῦ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως περιέχει τὴν ἀκριβῆ διδασκαλίαν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀποτελοῦσα τὴν ἀληθινὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτῆς. Ἐν τῇ ὁμολίᾳ ταύτῃ ὁ Κορυδαλλεύς ἰδιαζόντως ἐτόνισεν τὸ 17 κεφάλαιον τῆς ὁμολογίας τοῦ Λουκάρεως, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναπτύσσει οὕτως τὴν περὶ εὐχαριστίας διδασκαλίαν κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ Καλβίνου. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Κορυδαλλέως ἐτάραξεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὰς συνειδήσεις τῶν ὀρθοδόξων, τὴν δὲ ἐπομένην Κυριακὴν (27 Ὀκτωβρίου 1639) ὁ Μελέτιος Συρίγος ἐντολῇ τοῦ τε Πατριάρχου

καὶ τῆς συνόδου ὠμίλησεν ἅπ' ἄμβωνος ἐναντίον τοῦ Κορυδαλλέως μετὰ τόσης εὐγλωττίας καὶ πειθοῦς ὥστε τὸ ἀκρατῆριον αὐτοῦ φανατισθὲν ἐζήτην νὰ φονεύσῃ τὸν Κορυδαλλέα μόλις σωθέντα διὰ τῆς φυγῆς¹. Καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἰωάννης Καρυοφύλλης², ὁ μαθητῆς τοῦ Κορυδαλλέως καὶ στενῶς μετ' αὐτοῦ συνδεόμενος, κατεκρίθη ἐν τῇ συνόδῳ³ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 1691 ἐπὶ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Β' ὡς ἀπορρίπτων τὴν μετουσίωσιν καὶ δεχόμενος τὴν διδασκαλίαν τοῦ Καλβίνου ἐν τῇ θεῷ εὐχαριστίᾳ φαίνεται ὅτι ἐνισχύει τὴν γνώμην τοῦ Κορεσίου ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κορυδαλλέως περὶ εὐχαριστίας.

Τὰ ἀνωτέρω ὅμως μνημονευθέντα γεγονότα φαινομενικῶς μόνον ἐνισχύουσι τὴν γνώμην τοῦ Κορεσίου καὶ τοῦτο διότι ἅπ' ἐνὸς μὲν καὶ μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ Συρίγου καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς ἐγεγνημένον θόρον ἡ ἐκκλησία δὲν ἐθεώρει τὸν Κορυδαλλέα ὡς αἰρετικόν, ὡς κάλλιστον ἀποδεικνύει ἡ μόλις μετὰ ἐν ἔτος (14 Νοεμβρίου 1640) χειροτονία αὐτοῦ εἰς μητροπολίτην Ναυπάκτου καὶ Ἀργεῖς, ἅπ' ἐτέρου δὲ διότι ὡς ἐκ τινων ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων τοῦ Καρυοφύλλου, δημοσιευθέντων ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου καταφαίνεται⁴, ὁ Καρυοφύλλης ἀπέρριπτε καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας περὶ μετουσίωσης, ὡς καὶ τὸν ὄρον μετουσίωσης δεχόμενος τὴν ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ μεταβολὴν καὶ οὐκ τὴν διδασκαλίαν περὶ εὐχαριστίας τοῦ Καλβίνου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο γεγονὸς τῆς κατακρίσεως τῆς περὶ εὐχαριστίας διδασκαλίας τοῦ Καρυοφύλλου ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 1691, τὸ προσελθὼν ἀναμφιβόλως οὐ μόνον ἐκ προσωπικῶν περιστοιχίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως ὅτι ὁ ἀπορρίπτων τὴν μετουσίωσιν ἀπορρίπτει καὶ τὴν μεταβολὴν, δύναται νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι καὶ ὁ Κορυδαλλεύς παρὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κορεσίου λεγόμενα δὲν ἀπέρριπτε τὴν μεταβολὴν, ἀλλὰ τὴν μετουσίωσιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἔχει ἀνάγκη ἀποδείξεως ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Κορυδαλλέως, ὧν τινὰ μένουσιν ἔτι ἀνέκδοτα. Πιθανῶς ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων τούτων θέλει καθορισθῇ ἀκριβέστερον ἡ περὶ τῆς θεῷ εὐχαριστίας διδασκαλία τοῦ Κορυδαλλέως.

Κατωτέρω ἐκδίδω τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κορεσίου πρὸς τὸν Κορυδαλλέα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1338 χειρογράφου τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν βιβλιοθήκης, μετὰ τινων διορθώσεων ἐλαχίστων, ἅς τινες ἐθεώρησα περιττὸν νὰ ἀναφέρω.

Κ. Ι. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

1. Πρβλ. τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου Γερδίου ἀναφερόμενα περὶ τοῦ Κορυδαλλέως ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἐθνεύου Γιαννοῦ τοῦ Αἰτωλοῦ, τῷ ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ Σάθα (Μεσ. βιβλ. τομ. Γ' σ. 420ε).

2. Πρβλ. καὶ τὰς εὐμενεῖς κρίσεις περὶ τοῦ Κορυδαλλέως πολλῶν τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἀκμασάντων. τὰς ἀναφερομένας ὑπὸ τοῦ Μ. Γεδεών (ἐνθ. ἀν. σ. 403).

3. Πρβλ. ἰδίᾳ «διότι βλέπεις τὰ συμβεβηκότα τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, ἀλλ' ἡ μεταβολὴ εἶναι ἀπὸ μέσα» καὶ «τὸ λοιπὸν ἐγαλάσθη ἡ πρώτη φύσις, ἦγουν ἡ οὐσία τοῦ ἄρτου, καὶ ἔμεινεν ἡ β', ἦγουν τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα».

4. Πρβλ. ἰδίᾳ τὸ ἔργον τοῦ Κορεσίου «Πραγματεία περὶ τῶν μυστηρίων», τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 1304 χειρογράφῳ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν βιβλιοθήκης.

5. Πρβλ. Κ. Δυοβουνιώτου «Τὰ μυστήρια τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας» (Ἐν Ἀθήναις 1912) σ. 102 ε.

6. «Ἀρνεῖσαι τὸ ὄνομα τῆς μετουσίωσης».

7. «Λέγεις ὅτι ὁ ἄρτος τῆς εὐχαριστίας νὰ εἶναι ψωμί καὶ ὄχι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀληθινόν».

1. Πρβλ. Κ. Δυοβουνιώτου Μελέτιος Συρίγος (Ἐν Ἀθήναις 1914) σ. 12 καὶ Σάθα Νεοεὐφ. φιλολ. σ. 252.

2. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλου πρβλ. ἐκτὸς τοῦ Ζαβάρου (Ν. Ἑλλάς σ. 360ε) καὶ τοῦ Σάθα (Νεοεὐφ. φιλολ. σ. 374ε) ἰδίᾳ τὸν Μ. Γεδεών ἐν ἐκκλ. Ἀληθείᾳ ἔτος Γ' τεύχ. ΚΕ' σ. 373ε καὶ Χρυσόστ. Παπαδοπούλου (ἐν ἐκκλ. Φάρμ. Ἀλεξανδρείας τεμ. 17 (1918) σ. 5 ε), ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

3. Πρβλ. Ἰωάν. Μεσολωρᾶ (Συμβολικὴ παράρτημα τοῦ Α' τόμ. σ. 147ε).

4. Ἑκκλ. Φάρμ. Ἀλεξανδρείας τομ. 17 (1918) σ. 14 ε.

Γεώργιος ὁ Κορέσης θεολόγος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὸν Κορυθαλλέα, ὅπου στέργει τὰ τοῦ Καλβίνου καὶ ὄχι τὰ τῶν γραικῶν.

Πολλαῖς φοραῖς ἤκουσα ἀπ' ἀνθρώπων ἀξίους πίστεως ὅτι νοεῖς τὰς αἰρέσεις τοῦ Καλβίνου ὡς ἀληθινὰς καὶ ἔλεγα εἰς τοῦ λόγου μου μήπως καὶ παρήκουσαν, ἀλλὰ τώρα ἡ φήμη αὐξάνει ἐναντίον σου καὶ πρέπει νὰ ἰατρῶσω τὸ ἀρρώστημά σου, διότι κατὰ τὸν ἀπόστολον ὁ ἐπιστρέφων ἀμαρτωλὸν ἐκ πλάνης σώζει ψυχὴν ἐκ θανάτου. Καὶ ἡξεύρεις καλὰ ὅτι εἰς τὰ τῆς θεολογίας εἶσαι ἀπρακτος καὶ θεολογίαν δὲν ἐσπούδαξες καὶ τὴν πράξιν, ὅπου ἐγὼ ἔχω, ἤκουσας εἰς τὴν Φραγκίαν, καὶ δὲν θέλεις νὰ εἰλῇς τὸν διδάσκαλόν σου, ὅπου σὲ ἐδίδαξε θεολογίαν. Δὲν εἶναι ἐντροπὴ νὰ φορῇς τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν καὶ νὰ μὴ πιστεύῃς τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἐβδόμην σύνοδον; Ἄς ἡθέλεις φορεῖν καβάδια καὶ καπάσι, ἔπειδὴ ἡθέλεις νὰ εἶσαι καλβίνος καὶ ὄχι γραικὸς μοναχός, καὶ βαστάσει θεολόγος ἀπὸ σου. Καὶ στοχάσου ὅσοι θεολόγοι εἶναι αὐτοῦ εἰς τὴν Πόλιν, ἂν σε ἔχουσι θεολόγον, διότι ἡ κρίσις εἶναι ὄχι εἰς τὸν κοινόμενον, ἀλλὰ εἰς ἄλλους ἀπ' ἐξω. Λέγεις ὅτι ὁ ἄρτος τῆς εὐχαριστίας νὰ εἶναι ψωμί καὶ ὄχι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀληθινόν. Εἰς τοῦτο σε ἐρωτῶ πῶς περιπατεῖς εἰς τὸ μυστήριον κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφὴν ἢ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν; Ἄν περιπατῇς κατὰ τὴν φιλοσοφίαν, δὲν εἶσαι χριστιανός, διότι περιπατεῖς κατὰ τὰς αἰσθήσεις, ἂν περιπατῇς κατὰ τὴν Γραφὴν, κάμνει χρεῖαν νὰ περιπατῇς κατὰ τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους, διότι εἰς τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους ἐδόθη ἡ ῥοιχίσις τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἀλλέως πῶς θέλεις εὐρεῖν εἰς τὴν Γραφὴν φανερά τὸ ὁμοούσιον καὶ τὸ εἶναι μία οὐσία τῷ ἀριθμῷ εἰς τὰ τρία πρόσωπα; Καὶ ὅποιος δίδει πίστιν εἰς τὴν μίαν, κάμνει χρεῖαν νὰ δώσῃ πίστιν καὶ εἰς ὅλους, διότι ὅπου εἶναι ἡ ἐκκλησία, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ὁ Χριστὸς «ἐσμαι, φησι, μεθ' ὑμῶν ἄχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος» καὶ «πύλας ᾧ, λέγει ὁ Χριστός, οὐ κατασχύσουσιν αὐτῆς». Ὁ Παῦλος κραεῖ τὴν ἐκκλησίαν στήλην καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, καὶ ἂν ἡμπόριε νὰ σφάλῃ, ἡθέλεν εἶσθαι καὶ τοῦ ψεύδους. Ἐχει κεφαλὴν τὸν Χριστὸν κατὰ τὸν ἀπόστολον καὶ ἀνὴμπόριε νὰ σφάλῃ, ἡθέλεν ἔχει κεφαλὴν καὶ τὸν διάβολον. Εἶναι οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι νύμφη τοῦ Χριστοῦ, εἶναι τεῖχος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἂν ἡμπόριε νὰ σφάλῃ ἡ ἐκκλησία, ἡθέλεν εἶσθαι οἶκος καὶ τοῦ σατανᾶ καὶ νύμφη τοῦ σατανᾶ καὶ τεῖχος τοῦ σατανᾶ, διότι τὰ ὑπάρχοντα ἐνδεχόμενα δέχονται καὶ τὰ δύο, καὶ ἡ Γραφὴ δὲν ἐδίδαξε καὶ τὰ δύο νὰ ἔχῃ, τὸν Χριστὸν καὶ τὸν σατανᾶν, ἡ ἐκκλησία κεφαλὴν καὶ νὰ εἶναι καὶ τοῦ ψεύδους ἡ ἐκκλησία. Ἄν καλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁ αἰρετικὸς νὰ ἔλεγε, πιστεύω μίαν ἁγίαν ἐκκλησίαν καὶ ὄχι πιστεύω εἰς μίαν διὰ νὰ ἀποδιώξῃ τὰς συνόδους καὶ νὰ στήσῃ τὸν Καλβίνον, ὁ ὁποῖος διδάσκει εἰς τὸ μαρὸν τοῦ βιβλίου, ἡγουν ὁ Καλβίνος, νὰ μὴν λέγῃς εἰς μίαν, ἀλλὰ μίαν καὶ ἔλεγε νὰ σφάλῃ ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ βρύσις τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἡ θαυματουργός. Καὶ τίς τὸ ἔλεγεν; Ὁ Καλβίνος, ὁ κοιλιόδουλος, ὁ νέος αἰ-

ρετικὸς, ὅπου βασανίζεται εἰς τὸ ἄσβεστον πῦρ καὶ ἔχει συντρόφους τοὺς διωβόλους. Ἐσὺ λοιπὸν τὸν Καλβίνον ἐμιμήθη; Μὴ, καὶ ἐπίστρεψον καὶ βάλε τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν νοῦν σου καὶ μὴν διδάσκη: αὐτοῦ τοὺς βιοβάρους ἀποκαλογέρους τὰ κακά, ἀλλὰ τὰ καλὰ. Ἄν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ἐβδόμη σύνοδος δὲν ἤμπορῇ νὰ σφάλῃ, ἐπειδὴ ἦτον ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, κάμνει χρεῖαν, ἂν εἶσαι γραικὸς καὶ ὄχι καλβίνος, νὰ πιστεύῃς, εἴ τι ἐκείνη πιστεύει, ἀλλέως ρίξαι τὰ ράσα καὶ βάλε εἰς τὸ κεφάλι σου καπάσι καὶ φόρεσαι φωραγιόλι. Οἱ γραικοὶ εἶχον διαφορὰν μὲ τοὺς λατίνους περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἐσὺ μὲ τοὺς καλβίνους νοεῖς τὴν ἐκπόρευσιν καὶ ἔτσι δὲν εἶσαι μὲ τοὺς γραικοὺς ἢ νοεῖς μὲ τοὺς γραικοὺς καὶ μὲ τοὺς καλβίνους καὶ ἔτσι εἶσαι οὐδέτερος. Τοῦτος ὁ καλόγερος ἐν τῇ διώξει γίνεται, διότι ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἐπὶ οἰκουμενικὰς συνόδους πιστεύει καὶ ψάλλει ἀκολουθίας ἐναντίον τῶν ἐκονομαχῶν κατὰ τὸ δόγμα ἐκείνης τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου, εἴ τις οὐ προσκυνεῖ τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀνάθεμα, καὶ διαβάξει τὸ συνοδικόν της. Καὶ ὁ πατριάρχης Ἱερουσαλῆμ εἶχεν αὐτοῦ σοφοὺς καὶ ἀναθεμάτισε συνοδικῶς τὰ τοῦ Καλβίνου καὶ ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος τὸν ἀμπασιάτορα τῆς Ἑγκλιτέρας ἐγύρισε εἰς τὴν πίστιν καὶ ἐκεῖνος πολλὰ ἐμίλησε κατὰ τοῦ Καλβίνου. Μάλιστα λέγουσι πῶς κράζεις παπίσταις ἐκεῖνους, ὅπου δὲν ὁμολογοῦσι τὰ τοῦ Καλβίνου. Ταλαίπωρε, ἡ ζ' σύνοδος πλειότερους ῥωμαίους εἶχε παρὰ φράγκους. Καὶ τί λοιπὸν ὁ Λαμασκηνὸς παπίστας ἦτον; Δὲν ἐδιάβασες ταῖς διαφοραῖς, ὅπου εἶχον οἱ ῥωμαῖοι μὲ τοὺς φράγκους; Δὲν ἐδιάβασες τὸν Φώτιον τὸν πατριάρχην, οὔτε τὸν Θεοφύλακτον, οὔτε τὸν Ψελλόν, οὔτε τὸν Θεοφάνην πατριάρχην, οὔτε τὸν Παλαμᾶν, οὔτε τὸν Νεῖλλον, οὔτε τὸν Γεννάδιον, οὔτε τὸν Γεμιστόν, οὔτε τὸν Μαργούνιον, οὔτε τὸν Φιλαδελφεῖας, οὔτε τὸν κύριον Μελέτιον Ἀλεξανδρείας νὰ μάθῃς ὅτι αἱ διαφοραὶ ἦσαν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, περὶ καθαρτηρίου πυρός, περὶ ἀπολαύσεως τῶν ἁγίων, περὶ ἐνζύμου καὶ ἀζύμου, περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα, ὅτι δὲν ἐφάνησάν ποτε οἱ ῥωμαῖοι νὰ πάγωσι ἐναντίον τῆς ζ' συνόδου, ἀλλ' ἐσὺ ὅλο ψεύματα λαλεῖς καὶ εἴ τι λέγει ὁ Καλβίνος, αὐτὰ λέγεις καὶ ἄλλα δὲν ἡξεύρεις. Ἄλλ' ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενόν μας. Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ζ' σύνοδος λέγει διὰ τὸν ἄρτον νὰ εἶναι ἀληθινὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τὸν οἶνον νὰ εἶναι ἀληθινὸν αἷμα. Τὸ λοιπὸν δὲν εἶναι ψωμί ὁ ἄρτος τῆς προθέσεως, διότι τὸ ψωμί εἶναι ἄψυχον καὶ τὸ ἀληθινὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἔμψυχον καὶ αἰσθητικόν καὶ νοερὸν καὶ τὸ αἷμα εἶναι χυμὸς εὐγενέστερος τῶν ἄλλων καὶ προσεχῶς σὰρξ. καθὼς λέγει ὁ Χριστὸς καὶ ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, καθὼς καὶ εἰς τὴν προᾶν ἐφάνη, διότι λαβὼν τὸν ἄρτον εἶπε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου καὶ λαβὼν τὸν οἶνον εἶπε τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου. Καὶ πῶς ψωμί ἄψυχον καὶ ἀναισθητὸν κραδεῖται σάρκα, διότι τὸ ὄνομα τῆς σαρκὸς δὲν δίδεται εἰς ἄψυχα. Καὶ πῶς εἶπε μὲ τὸ ἄρθρον

τοῦτο ἔστι τὸ σῶμά μου, διότι τὸ ἄρθρον ἢ φανερώ-
νει τὸ κύριον, οἷον οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου, ἢ τὸ κα-
θόλου, καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει πολλὰ σώματα, ἀλλὰ
δύο, ἓνα τὴν ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας λέγεται κεφαλὴ,
καὶ ἄλλο ἐκεῖνο, ὅπου ἔλαβεν ἐν τῇ παρθένῳ καὶ ἐκτί-
σθη ὑπὸ Πνεύματος, ὅπου ἐσταυρώθη καὶ ἀνέστη.
Ἀλλὰ δὲν ἀρμύζει εἰς τὴν εἰκόνα νὰ μιληθῇ τοῦτο
ἔστι τὸ σῶμά μου, διότι πᾶσαι εἰκόνας γίνονται,
ἀλλὰ οὐδὲ κανεὶς εἶπε τὴν εἰκόνα τοῦτο εἶναι τὸ
σῶμα τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἐπειδὴ τὸ σῶμα καὶ ἡ σὰρξ
εἶναι οὐσία μερικὴ καὶ ἡ μερικὴ δὲν κάμνει ὁμωνυ-
μίαν. Καὶ καθὼς εἶναι ἄτοπον νὰ εἴπῃ διὰ τὴν εἰ-
κόνα τοῦ Παύλου ὅτι τοῦτο εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Παύ-
λου δείχνοντας τὴν εἰκόνα, ἔτσι εἶναι καὶ ἄτοπον νὰ
εἴπῃς τοῦτο εἶναι τὸ σῶμά του ἢ ἡ σὰρκα του.
(Συνεχίζεται)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

† Κιέβου Ἀντώνιος.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐπ' ἐσχάτων πρὸς Κύριον
ἐκδημήσαντος ἐν Σεβρία Μητροπολίτου Κιέβου
Ἀντωνίου ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ὀρθόδοξος
θεολογικὴ ἐπιστήμη ἀπώλεσε μίαν σπουδαίαν εἰς
δράσιν καὶ θεολογικὴν σοφίαν προσωπικότητα. Ἀ-
ποφοιτήσας τῆς ἐν Πετρούπολει Θεολογικῆς Ἀκα-
δημίας τῷ 1885 καὶ καρεῖς μοναχός, διωρίσθη ἀμέ-
σως σχεδὸν βοηθὸς τοῦ ἐπόπτου αὐτῆς, μετὰ τριε-
τίαν δὲ ἀναγορευθεὶς Μάγιστρος τῆς Θεολογίας ἐπὶ
τῇ βάσει τῆς συγγραφῆς του «Τὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθε-
ρίας τῆς βουλήσεως καὶ τῆς ἡθικῆς εὐθύνης ψυχολο-
γικὰ δεδομένα» ἐδίδαξεν ἐν τῇ αὐτῇ Ἀκαδημίᾳ
ὡς ὑφηγητής, τῷ δὲ 1890, ἤδη Ἀρχιμανδρίτης,
προήχθη εἰς Πρύτανιν τῆς ἐν Μόσχᾳ Θεολογικῆς
Ἀκαδημίας, μετὰ πενταετίαν δ' ἀνέλαβε τὴν πρυτα-
νείαν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Κιέβου καὶ εἶτα τῆς Ἀ-
καδημίας Καζάν, ἀφοῦ ἐχειροτονήθη ἐν τῷ μεταξὺ
εἰς ἐπίσκοπον. Ἀδιακόπως συγγράφων καὶ παντοι-
οτρόπως πρωτοστατῶν πάσης πνευματικῆς δράσεως
ἀπέβη περιώνυμος ἐν τῇ ρωσικῇ ἱεραρχίᾳ καὶ τῇ
θεολογικῇ ἐπιστήμῃ καὶ διὰ πάντων μὲν τῶν ἐπι-
στημονικῶν του ἔργων, μάλιστα δὲ δι' ὅσων ἐθεο-
λόγησε περὶ τῆς ἡθικῆς τοῦ δόγματος τοῦ μυστηρίου
τῆς ἁγ. Τριάδος ιδέας. Παρακολοῦθων στενῶς
τὴν ζωὴν τῆς ὀρθοδόξου ἐλληνικῆς Ἀνατολῆς πε-
ριῆλθε τὰ σεβάσματα αὐτῆς, μετὰ θαυμασμοῦ δὲ
καὶ σεβασμοῦ πάντοτε ἐξεφράζετο καὶ ἔγραφε περὶ
τῶν πρεσβυτερῶν Πατριαρχείων, μάλιστα δὲ τοῦ
Οἰκουμενικοῦ. Κατὰ τὰς πρώτας φάσεις τοῦ τελευ-
ταίου μεγάλου πανευρωπαϊκοῦ πολέμου, καθ' ὃς ἐν
τῶν κυριωτάτων σημείων, εἰς ἃ ἦσαν ἐστραμμένα
τὰ βλέμματα τῶν ἀποτελούντων τὴν Συνεινόησιν με-
γάλων Δυνάμεων, ἀπετέλει ἡ πολύφημος Κωνσταν-
τινούπολις, καὶ καθ' ὃς στιγμὰς ἐνομιζέτο ἐπικει-
μένη ἡ πτώσις αὐτῆς, ὁ δὲ ρωσικὸς τύπος ἠλάλαξεν
ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὴν ἡ Ρωσία, ὁ
Μητροπολίτης Βολύνης Ἀντώνιος ἦτο ὁ μόνος
ὅστις ὑψωσε φωνὴν ὑπὲρ τῶν ἐπ' αὐτῆς δικαίων
τῆς Ἑλλάδος μόνης, περιάκουστον δ' ἐγένετο ἄρ-

θρον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τίνας πρέπει νὰ γείνη
κτῆμα ἡ Κωνσταντινούπολις;». ἐν ᾧ ἀνέπτυσε μετὰ
δυνάμει καὶ πειθοῦς πάντας τοὺς ἱστορικοὺς καὶ
ἡθικοὺς λόγους, δι' οὓς θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῇ ἡ
βασιλεύουσα εἰς τοὺς μόνους πραγματικοὺς αὐτῆς
δικαιούχους, τοὺς Ἕλληνας. Τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο, εἰς
ἴδιον φυλλάδιον ἐκδοθὲν καὶ διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν
διαβιβασθὲν εἰς τὸν χαράσσοντα τὰς γραμμὰς ταύ-
τας τότε διενθύνοντα τὸν «Πάνταϊον» Ἀλεξαν-
δρείας, ἔνεκα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἀγγλικῆς λογοκρισίας
δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ δημοσιευθῇ ἐν αὐτῷ· διε-
βιβάσθη ὁμως ἐν μεταφράσει ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν
Κύπρον καὶ τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἡ δημοσίευσίς αὐ-
τοῦ τότε βαθυτάτην ἐνεποίησεν αἴσθησιν. Μετὰ τὴν
ἐπανάστασιν τῶν μπολσεβικῶν ἤδη Μητροπολίτης
Κιέβου ὁ Ἀντώνιος ἐβιάσθη νὰ καταφύγῃ μετὰ τῶν
λοιπῶν ὁμοεθνῶν του φυγάδων εἰς τὸ ἐξωτερικόν,
προσφυγῶν δ' εἰς Ἀθήνας οὐ μόνον ἔτυχε γενναίας
ὑπὸ τοῦ κράτους περιθάλψεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Πα-
νεπιστημίῳ ἐτιμήθη δι' ἰδίας περὶ αὐτοῦ διαλέξεως
τοῦ τότε τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχο-
λῆς Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, ἐπὶ πα-
ρουσίᾳ τῆς Συγκλήτου, τῶν καθηγητῶν καὶ πολλοῦ
ἄλλου ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἀναλύσαντος τὸ ἐπι-
στημονικὸν αὐτοῦ θεολογικὸν ἔργον. Ὁ Μητροπ.
Ἀντώνιος, καταφυγὼν εἶτα εἰς Σεβρίαν ἐπέτυχεν διὰ
τοῦ μεγάλου του παρὰ τοῖς ὑπερορίοις καὶ τῆς ἐν
γένει διασπορᾶς ρώσοις νὰ πῇξῃ ἐν Κάρλοβιτς μόνι-
μον διοικοῦσαν «σύνοδον» ἐκ τῶν προσφύγων ρώ-
σων ἀρχιερέων, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς ὁποίας θηή-
γαγε μονοουχὶ δλόκληρον τὴν ὁπουδήποτε ὀρθόδο-
ξον ρωσικὴν διασποράν ἢ πρᾶξις αὐτῆς κατα-
στάσεως Ἐκκλησίας ἐν τοῖς ὁρίοις ἄλλης Ἐκκλη-
σίας, μὴ ἀγανγνωρισθεῖσα ἐπισήμως ὑπὸ τῶν Ἐκ-
κλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς ὡς μὴ συμβιβαζομένη πρὸς
τὸ ἀνέκαθεν κρατοῦν κανονικὸν καθεστῶς, παρῶ-
ς ἐν τῷ γέροντι ἱεράρχῃ εἰς πικρὰς κατὰ τοῦ Οἰ-
κουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπικρίσεις, ἐνίοτε δξέως
ἀμετροεπεῖς, ἐφ' ᾧ καὶ ἐγέννα ψυχρότητα ἐν τοῖς
ἄλλως τε διὰ πολλῆς τιμῆς ἄγονοι τὸν πολὺν ἱεράρ-
χην. Ἐν γένει ὁμως εἰπεῖν ὁ θάνατος αὐτοῦ κατέ-
θλιψε τοὺς ὑπερορίους συντηρητικὸς ρώσους καὶ
πάντας τοὺς ὅπως δὴποτε ἐκ τοῦ σύγγενος γνωρίσαν-
τας τὴν πολυσχιδῇ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν δράσιν καὶ
τὴν ἐμβριθεῖ αὐτοῦ θεολογικὴν γονιμότητα.

Κύριος ἀναπαύσαι αὐτὸν ἐν δικαίῳ σκηναῖς.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐγκριθέντες ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἐδημοσιεύ-
θησαν δύο Ἀναγκαστικοὶ νόμοι ὑπ' ἀριθμ. 36 καὶ 41, ὁ
μὲν περιέχει τροποποιήσεις τινὰς τοῦ Καταστατικοῦ νόμου
τῆς Ἐκκλησίας ὁ δὲ τὰς περὶ Ἀποστολικῆς Διακονίας
διατάξεις Συμφώνως δὲ τοῖς νόμοις τούτοις, ὧν τὸ κεί-
μενον παρατεθίγεται πλήρως ἐν τῷ προσεχῇ τεύχει τῆς
«Ἐκκλησίας», ἡ Ἱερὰ Σύνοδος κατὰ τὴν τελευταίαν αὐ-
τῆς συνεδρίαν τῆς περὶ τοῦ Πέμπτου ὁμοφώνως ἐξε-
λέξετο τὸν μὲν Σεβ. Κορινθίας ὡς μόνιμον Πρόεδρον τῶν
δύο οἰκονομικῶν ὁργανισμῶν τῆς Ἐκκλησίας, τὸν δὲ Σεβ.

Καρυστίας ὡς μόνιμον Ἀντιπρόεδρον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

— Ἐνεκα τοῦ ἐκ δημοσιεύματος τινος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κοζάνης, σχετικοῦ πρὸς τὴν κατὰστασιν τῆς βρεῖου Ἑλλάδος, προκληθέντος ζητήματος, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἔκρινεν ὅπως ὁ Σεβ. Κοζάνης ἀπομακρυνθῇ τῆς ἑδρας αὐτοῦ εἰς Ἅγιον Ὅρος ἐπὶ ἑξ. μῆνας.

— Προϋτάθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ διορισμὸς ὡς ἱεροκήρυκος παρὰ τῇ ἱ. Μητροπόλει Μυτιλήνης τοῦ ἱεροδιακόνου Χαλαράμπου Δέδε, κεκτημένον τὰ νόμιμα προσόντα.

— Ἐπετράπη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ παρέκκλινσιν τῶν διατάξεων τοῦ ἐνοριακοῦ νόμου ἡ χειροτονία εἰς πρεσβύτερον τοῦ Δημητ. Ἀν. Χούτα διὰ τὴν παραμεθόριον ἐνορίαν Φαραγγίου τῆς ἱ. Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως, Πρωγονιανῆς καὶ Κονίστης.

— Ἐχορηγήθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Δημητριάδης δεκαπενθήμερος ἀπουσίας ἀδεια δι' Ὑπάτην πρὸς λουτροθεραπείαν.

— Διὰ Β. Διαταγμάτων ἀποτελοῦσι τοῦ λοιποῦ ἔτους ἐνορίας α) ὁ ἱερός ναὸς ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Κοινότητος Κρανιῶς τῆς ἱ. Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν, β) ὁ ἱερός ναὸς τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Προσφυγικοῦ Συντοκισμοῦ Νεοκαισαρείας τῆς ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννίνων καὶ γ) ὁ ἱερός ναὸς τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Προσφυγικοῦ Συντοκισμοῦ Μπάφας τῆς αὐτῆς ἱ. Μητροπόλεως.

— Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Τετάρτης (*) ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ὁ νέος Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Γρηγόριος Παπαμιχαήλ.

— Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Σύρου, ὅτι πρὸς τὴν ἐν θέσει «Ἀρμένους» τῆς νήσου θαυμαστικῶς εὐρεθίσαν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, περὶ ἧς ἐγράψαμεν εἰς προηγούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας», ποικιλοτρόπως ἐκδηλοῦται ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ εὐλάβεια τοῦ εὐσεβοῦς ὀρθοδόξου λαοῦ τῆς Σύρου καὶ τῶν περὶ νήσων καὶ καθ' ἑκάστην, ἀλλὰ ἰδίᾳ τὰς Κυριακάς καὶ ἑορτάς, κατὰ χιλιάδας συρρέουσιν εἰς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως. Οὕτω βλέπει τις γυναῖκας συρρομένας ἐπὶ τῶν γονάτων ἢ λυσικόμους καὶ ἀνυποδίτους ἢ βασταζούσας μάρμαρα δυσαναλόγου πρὸς τὰς δυνάμεις αὐτῶν βάρους νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως, καὶ ἄνδρας ἐθελοντικῶς ἄρραζόμενους πρὸς ἐκβραχισμόν τοῦ ἐδάφους διὰ τὴν ἀνέγερσιν μεγαλοτρεποῦς ναοῦ, καὶ δὴ ἐκ τῶν ἐργατικῶν τάξεων: λεμβούχους, ἀνθρακωργάτας, σιτεργάτας, ἄρτεργάτας κλπ., πάντες δ' ἐναμίλλως προσφέρουν χρήματα καὶ τιμαλφὴ διὰ τὴν ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ναοῦ. Ἦ δὲ χάρις τοῦ Μυροβλήτου Δημητρίου διαφυλάττει ἐπιβραβεύει τὰς συγκληντικὰς ταύτας ἐκδηλώσεις τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς θρησκευτικότητος τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν διὰ τῶν γενομένων μέχρι τοῦδε πλείστων ἰάσεων ἀσθενῶν ἀπὸ μακροῦ χρόνου, διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου, καὶ τῆς δι' ἑλαίου ἐκ τῆς κανδήλας αὐτοῦ καὶ χρώματος ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως ἐπαλείψεως τῶν πασχόντων. Ἀπασαί δ' αἱ γενομένης ἰάσεις ἀσθενῶν ἐπεμαρτυρήθησαν δι' ἀνακρίσεων γενομένων ὑπὸ τῆς ἱ. Μητροπόλεως Σύρου, ἐπιστοποιήθησαν δὲ πολλὰι τούτων καὶ ἐπιστημονικῶς ὑπὸ τῶν θεραπευτῶν ἐν Σύρῳ ἱατρῶν, τρανώματα καὶ πάλιν καταδεικνυμένη τῆς θεϊότητος τῆς ἁγιωτάτης ἡμῶν πίστεως, πρὸς λατρείαν μὲν καὶ δό-

ξαν Χριστοῦ, τιμὴν δὲ τοῦ καλλινίκου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου.

— Ὁ «Ποιμὴν» τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης ἀναγράφει ὅτι τὴν 4ην Ἰουλίου ἐγένετο ἐν τῇ ἱ. μονῇ Λειμωνος δι' ἐπισήμου τελετῆς ἡ ἐπίδοσις τῶν ἀπολυτηρίων εἰς τοὺς ἀποφοιτήσαντας μαθητὰς τῆς Ἑκκλ. Προπαρασκευαστικῆς Σχολῆς. Παρήσαν ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Μυτιλήνης, ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Μηθύμνης, ὁ Πανσο. Ἡγούμενος τῆς Μονῆς ἄρχιμ. Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι. Πρὸς τοὺς μαθητὰς ὠμίλησαν ἀμφοτέρωθεν οἱ Σεβασμ. Μητροπολίται, παρασχόντες αὐτοῖς πολυτίμους συμβουλὰς καὶ ὑποθήκας. Λογοδοσίαν δ' ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος σχολ. ἔτους ἐποιήσατο ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Μηθύμνης, δόσεις καὶ ἡὐχαρίστησαν ἐν τέλει τοὺς διδάξαντας καθ' ὅλην τὴν περίοδον καθηγητὰς αἰδεσμι. Πρωτοπρεσβύτερον Ἑμμ. Μυτιληναῖον, ἱερολ. διάκονον Ἀνδρέαν Παντολέοντα, ἱεροκήρυκα τῆς Ἐπαρχίας Μηθύμνης, Εὐάγγ. Κλεόμβροτον, γραμματέα τῆς ἱ. Μητροπόλεως Μυτιλήνης καὶ Κωνστ. Παπαδόπουλον, πρωτοψάλτην τῆς ἱ. Μητροπόλεως Μηθύμνης. Τὸν Σεβασμ. Μηθύμνης, διευθύναντα τὴν Σχολὴν καὶ διδάξαντα ἐν αὐτῇ, ἡὐχαρίστησαν ἰδιαιτέρως ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Μυτιλήνης ἐξ ὀνόματος ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Λήμνου, ὃν ἐξεπροσώπησε κατὰ τὴν τελετὴν. Τὴν μεσημβρίαν παρετέθη ὑπὸ τῆς Μονῆς γεῦμα εἰς τε τοὺς ἐπισήμους καὶ τοὺς μαθητὰς. Εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματος οἱ Σεβασμ. Μητροπολίται ἡὐχαρίστησαν διὰ θερμῶν λόγων τὸν Πανσο. Ἡγούμενον τῆς Μονῆς ἄρχιμ. Χρυσόστομον, ἐργασθέντα φιλοτίμως διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῆς Σχολῆς καὶ τὴν πρακτικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν. Ὁ Πανοσιολογιώτατος ἡὐχαρίστησε τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας, εὐχρηστῶς ὅπως ἡ ἱστορικὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἀξιώθη νὰ στεγάσῃ μόνιμον Ἱεραικὴν Σχολήν, «ἵνα καὶ αὐτὸς ἐξυπηρετήσῃ θεσιμώτερον τὴν τε Ἐκκλησίαν καὶ τὴν κοινωνίαν, ὡς τὴν ἐξυπηρετήσε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας διὰ τε τῆς περιφήμου Λειμωνιάδος Σχολῆς καὶ τῆς ἄλλης, εἰς ἔργα κοινῆς ὠφελείας, δρασσεως».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ

Προερχόμενος ἐκ Βαρσοβίας ἀφίκετο διὰ Κων)πόλεως εἰς Ἀθήνας πρὸς λουτροθεραπείαν ὁ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς ἐν τῇ ὀρθοδόξῃ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς πολωνικῆς πρωτευούσης Πανοσιολογ. Ἀρχιεπισκοπῆς κ. Ἰλαρίων Βασδέκας, ἐπεσκέφθη δὲ ἐν συνοδείᾳ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ τὴν Α. Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Μικρὸν πρὸ τῆς ἐκ Βαρσοβίας ἀναχωρήσεώς του ὁ Πανσο. καθηγητὴς ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἡμῶν διὰ τοῦ παρασῆμου τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Φοίνικος διὰ τὴν μακράν καὶ εὐδόκιμον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐργασίαν του ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ἡ ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ κράτους ἀναγνωρισθεῖσα νέα ρωσικὴ ἐν Γερμανίᾳ ὀρθόδοξος ἐπαρχία τελοῦσα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς γερμανικῆς πολιτείας ἔλαβε παρὰ ταύτης οὐ μόνον οἰκόπεδον πρὸς ἀνέγερσιν ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπιχορηγήσιν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἐκ 15.000 μάρκων. Ἡ τοιαύτη εὐμένεια μὴ ὀρθοδόξου χώρου πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπὸ τῆς ἰδίας πατριδος διωκομένης ὀρθοδόξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας προῦνάλαβε τὴν ἐκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ συλλόγου τῶν ἐν Κάρλοβιτς ρώσων ἀρχιερέων, δι' οὗ ἀπέναντι τῆς συστηματικῆς ἐν τῇ πατριδι των καταστροφῆς τῶν ναῶν των ἡ συμ-

ΚΛΗΣΙΣ

[2]

Ὁ Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος Κατερίνης.
Πρὸς τὸν μοναχὸν Γερμανὸν Χίου ἀδελφὸν τῆς ἱερᾶς
Μονῆς τοῦ Ἀγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 55 καὶ 110 τοῦ νόμου 5383
«Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων κ.λ.π.» καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ.
Πρωτ. 073 ἑ. ἑ. ἐντολὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολι-
του Κίτρους, καλούμεν ὑμᾶς, ὅπως ἐμφανισθῆτε ἐνώπιον
ἡμῶν καὶ ἀπολογηθῆτε ἐπὶ αὐθαίρετῳ συμπεριφορᾷ πρὸς
τον Ἡγούμενον καὶ τοὺς μοναχοὺς καὶ ἐπὶ δραστηριοῦσι,
ἐν Κατερίνῃ καὶ ἐν τῇ Μητροπολιτικῇ Γραφείῳ τῇ 21ῃ
Σεπτεμβρίου 1936, ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ καὶ ὥρᾳ 9 π. μ. Ἐν
Κατερίνῃ τῇ 21ῃ Αὐγούστου 1936.

Ὁ Ανακριτὴς

Κωνστ. Καραλόπουλος, Οἰκονόμος.

Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος Κατερίνης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱ. Μητρόπολις Σπάρτης, Ἰνθείου, Οἰτύλου
καὶ Κυθήρων.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Σπάρτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3921
ἑ. ἑ. προκηρύξεως αὐτῆς, συνφθὰ τῷ ἄρθρῳ 81 τοῦ κω-
δικοποιηθέντος νόμου 5439, καλεῖ τοὺς βουλομένους ὅπως
μέχρι τῆς 25ῃς Σεπτεμβρίου 1936 ἔτους ὑποβάλωσι μετὰ
τῶν νομίμων πιστοποιητικῶν αἰτήσεις ὑποψηφιότητος πρὸς
συμμετοχὴν εἰς ἐνέργειαν ἐκλογῆς ἐφημερίου διὰ τὴν χη-
ρεύουσιν θέσιν τοιούτου ἐν τῷ χωρίῳ Χοτάσια τοῦ τέως
Δήμου Οἰτύλου. Ἐν Σπάρτῃ τῇ 19 Αὐγούστου 1936.

† Ὁ Σπάρτης, Γυθείου, Οἰτύλου καὶ Κυθήρων Διονύσιος.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Σπάρτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3924
ἑ. ἑ. προκηρύξεως αὐτῆς, συνφθὰ τῷ ἄρθρῳ 81 τοῦ κω-
δικοποιηθέντος νόμου 5439, καλεῖ τοὺς βουλομένους ὅπως
μέχρι τῆς 25ῃς Σεπτεμβρίου 1936 ἔτους ὑποβάλωσιν μετὰ
τῶν νομίμων πιστοποιητικῶν αἰτήσεις ὑποψηφιότητος πρὸς
συμμετοχὴν εἰς ἐνέργειαν ἐκλογῆς ἐφημερίου διὰ τὴν χη-
ρεύουσιν θέσιν τοιούτου ἐν τῷ χωρίῳ Στρωτὶ τοῦ τέως
Δήμου Μέρους. Ἐν Σπάρτῃ τῇ 19 Αὐγούστου 1936.

† Ὁ Σπάρτης, Γυθείου, Οἰτύλου καὶ Κυθήρων Διονύσιος.

Ἱ. Μητρόπολις Μεσσηνίας.

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ 5439 νόμου «περὶ
ναῶν καὶ ἐφημεριῶν» καλούμεν τοὺς βουλομένους καὶ
ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦτου ὁριζόμενα προσόντα
νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν
τῶν ἐνοριῶν 1) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἀγγελῆς, 2)
ἁγίου Ἰωάννου Αἰτίας, 3) Παμμεγ. Ταξιαρχῶν Ἀσπρο-
χωμάτος, 4) Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀσπροπουλῆς, 5) ἁγίου
Δημητρίου Γκρούστεσι, 6) ἁγίων Ἀποστόλων Λουκᾶ, 7)
ἁγίου Ἰωάννου Μαγούλας, 8) ἁγίων Θεοδώρων Μισα-
μορφώσεως, 9) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πολιανῆς, 10)
Κοιμήσ. Θεοτόκου Σπαρχογείας, 11) ἁγίου Νικολάου Σπι-
ταλίων, ὅπως ἐντός εἴκοσι ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως
τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἱ. μητρο-
πόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ ἁρθροῦ 83 τοῦ αὐτοῦ νόμου ὁριζο-
μένα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶσιν ὑπο-
ψήφιοι. Ἐν Καλάμῃς τῇ 20 Αὐγούστου 1936.

† Ὁ Μεσσηνίας Πολύκαρπος.

Ἱ. Μητρόπολις Σπάρτης

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Σπάρτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 4052
ἑ. ἑ. προκηρύξεως αὐτῆς, συνφθὰ τῷ ἄρθρῳ 81 τοῦ κω-
δικοποιηθέντος νόμου 5439, καλεῖ τοὺς βουλομένους ὅπως
μέχρι τῆς 15ῃς Σεπτεμβρίου 1936 ἔτους ὑποβάλωσιν μετὰ
τῶν νομίμων πιστοποιητικῶν αἰτήσεις ὑποψηφιότητος πρὸς
συμμετοχὴν εἰς ἐνέργειαν ἐκλογῆς Ἐφημερίου διὰ τὴν χη-
ρεύουσιν θέσιν τοιούτου ἐν τῷ χωρίῳ Λαγεία τοῦ τέως
Δήμου Λαγείας. Ἐν Σπάρτῃ τῇ 27 Αὐγούστου 1936.

† Ὁ Σπάρτης, Γυθείου, Οἰτύλου καὶ Κυθήρων Διονύσιος.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Σπάρτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 4058
ἑ. ἑ. προκηρύξεως αὐτῆς, συνφθὰ τῷ ἄρθρῳ 81 τοῦ κω-
δικοποιηθέντος νόμου 5439, καλεῖ τοὺς βουλομένους ὅπως
μέχρι τῆς 15ῃς Σεπτεμβρίου 1936 ἔτους ὑποβάλωσιν μετὰ
τῶν νομίμων πιστοποιητικῶν αἰτήσεις ὑποψηφιότητος πρὸς

συμμετοχὴν εἰς ἐνέργειαν ἐκλογῆς Ἐφημερίου διὰ τὴν
χηρεύουσιν θέσιν τοιούτου ἐν τῷ χωρίῳ Κουλέντια τοῦ
τέως δήμου Μονεμβασίας. Ἐν Σπάρτῃ τῇ 27 Αὐγούστου
1936. † Ὁ Σπάρτης, Γυθείου, Οἰτύλου καὶ Κυθήρων Δι-
ονύσιος.

Ἱ. Μητρόπολις Σεργῶν.

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων
πρὸς πλήρωσιν δι' ἐκλογῆς τῶν χηρεύουσιν θέσεων ἐ-
φημεριῶν, 1) Ἐλαιῶνος 2) Ἄνω—Δαφνουδίου 3) Νεοχω-
ρίου 4) Μεσοκώμης 5) Ἀγίας Ἐλένης 6) Πεπονιάς 7) Κ.
Λευκῶνος 8) Ἀναγεννήσεως 9) Δρυσοχωρίου 10) Ἄνω—
Ὀρεινῆς 11) Ἄνω—Κερδελιῶν καὶ 12) Μετοχίου προσκα-
λοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προ-
σόντα, ὅπως μέχρι τῆς 30 Σεπτεμβρίου ἑ. ἑ. ὑποβάλωσιν
ἡμῖν ἀγκαίως τὰ σχετικὰ πιστοποιητικά αὐτῶν διὰ τὰ
περαιτέρω. Ἐν Σεργαῖς τῇ 20ῃ Αὐγούστου 1936. † Ὁ
Σεργῶν Κωνσταντῖνος.

Ἱ. Μητρόπολις Φθιώτιδος.

Καλοῦνται οἱ βουλομένοι ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν
θέσιν τοῦ ἱ. ναοῦ Ἀγίας Τριάδος τ. δ. Θερμοπυλῶν ὅπως
υποβάλλωσιν ἡμῖν αἰτήσεις πρὸς ἀνακήρυξιν τῶν ἐντὸς
τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως. Ἐν Λαμῖαι τῇ 26 Ἰ-
ουλίου 1936. † Ὁ Φθιώτιδος Ἀμβρόσιος.

Ἱ. Μητρόπολις Σισανίου καὶ Σιατίστης

Χηρεύουσιν τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ἱ. ἐνο-
ριακοῦ ναοῦ «Ἅγιος Ἀθανάσιος» τῆς ἐνορίας ἁγ. Κο-
σμᾶ καλούμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ
ἁρθροῦ 83 τοῦ νόμου 5439 «περὶ ἐνορ. ναῶν», ἐφημεριῶν
καὶ ΤΑΚΕ» προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς
ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν
ἀπαιτούμενων πιστοποιητικῶν, ἵνα ἀνακηρυχθῶμεν αὐτοὺς
ὑποψηφίους. Ἐν Σιατίστῃ τῇ 22α Αὐγούστου 1936.

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Διδώδωρος

Ἱ. Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων
πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων 1) Στά-
νον—Ἀμφιλοχίας 2) Μάστρου—Αἰτωλικῆς καὶ 3) Μελιγκό-
βης—Θέρμου, καλούμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας καὶ ἔχοντας
τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου 5429 προβλεπόμενα προσόντα, ἵνα μέ-
χρι τῆς 20 Σεπτεμβρίου ἑ. ἑ. ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν
αἴτησιν μετὰ τῶν νενομισμένων πιστοποιητικῶν αὐτῶν.
Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 24 Αὐγούστου 1936. † Ὁ Αἰτωλίας
καὶ Ἀκαρνανίας Ἱερόθεος.

Ἱ. Μητρόπολις Κρήτης.

Καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ
ἁρθροῦ 82 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου «περὶ ἐνοριακῶν
ναῶν καὶ ἐφημεριῶν κ.λ.π.» ἀπαιτούμενα προσόντα διὰ
νὰ καταλάβωσιν ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν
ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον τὰ
ὑπὸ τοῦ ἁρθροῦ 83 τοῦ αὐτοῦ νόμου ὁριζόμενα ἐγγραφὰ
προκειμένου νὰ γίνῃ ἀνακήρυξις ὑποψηφίων πρὸς πλήρω-
σιν δι' ἐκλογῆς χηρεύουσιν θέσεων ἐφημεριῶν ἐν ταῖς
ἐνορίαις: 1) Βασιλειῶν, 2) Βενεράτου, 3) Μπαρπαλῆ
Πρασσᾶ, 4) Δουρβυτιῆς, 5) ἁγίου Σύλλα τῆς Ἐπαρχίας
Τερμένους, 6) Αὐγενικῆς, 7) Ἀχλάδας, 8) Κάτω Ἀστῶν,
9) Ἄνω Κελεσσῶν, 10) Κεράρι, 11) Μονῆς, 12) Κερασ-
σῶν, 13) Κεραμοῦτσι, 14) Καβροχωρίου, 15) Λουτρακίου,
16) Πενταμοδίου, 17) Πετροκεφαλίου, 18) Σάργου, 19)
Κυθαρίδος τῆς ἐπαρχίας Μαλεβυζίου, 20) ἁγίων Παρα-
σκειῶν, 21) Αἰτανίων, 22) ἁγίου Βασιλείου, 23) Ἀποστό-
λων, 24) Ἀστρακῶν, 25) Ἄνω Βιθειας, 26) Κάτω Βά-
θειας, 27) Γαλύφας, 28) Ζωφόρων, 29) Διλιανῶν, 30) Καλ-
λονῆς, 31) Καινούργιου Χωριοῦ, 32) Καταλαγαρίου, 33)
Κῶμης, 34) Κράσι, 35) Κερᾶς, 36) Διμήνος Χερσονήσου,
37) Πισκοπιανῶν, 38) Κουτουλουφάρου, 39) Μελεσσῶν, 40)
Ξυδά, 41) Πεζῶν, 42) Ρουσσοχωρίου, 43) Σκοτεινῶν, 44)
Χουδετοῦ, 45) Χαρασσῶν τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος, 46)
Πρεβεσιανῶν, 47) Γαγκαλιῶν, 48) Λαφανίου, 49) Κακοῦ
Χωριοῦ, 50) Χαρακί, 51) Τερφίλου, 52) Λαμανίων, 53)
Δουλι τῆς ἐπαρχίας Μονοφατῆου, καὶ 54) Βορριζίων τῆς
ἐπαρχίας Καινούργιου. Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 18 Αὐγούστου
1936. † Ὁ Κρήτης Τιμόθεος.

Τέσσαρς «Φοίνικες» ὁδὸς Λεοντάτου 4, Ἀθήναι Τηλ. 23 873